

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Kohdennetun koulutusmateriaalin tuottaminen turvallisuusalan aikuiskoulutukseen

Nummi, Jani

2011 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

**Kohdennetun koulutusmateriaalin tuottaminen turvallisuusalan
aikuiskoulutukseen**

Jani Nummi
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2011

Jani Nummi

Kohdennetun koulutusmateriaalien tuottaminen turvallisuusalan aikuiskoulutuksiin

Vuosi 2011 Sivumäärä 45

Tämän toiminnallisena kehittämishankkeena toteutetun opinnäytetyön raportti kuvaa ammatilliseen aikuiskoulutuskäyttöön tuotetun kohdennetun koulutusmateriaalin tuottamisprosessia. Koulutusmateriaalissa käsitellään yksityisellä turvallisuusalalla työskentelevien ammattiryhmien toimintaoikeuksien ja velvollisuuksien soveltamista muuttuvissa toimintaympäristöissä käytännön työtehtävissä. Vartiointialan työtehtäviin liittyvä toimivalta määrittyy hajanaisen lainsäädännön mukaan. Koulutusmateriaali tuotettiin helpottamaan lainsäädännöllisen kokonaiskuvan hahmottamista yksityisellä turvallisuusalalla toimivien yritysten ja koulutusorganisaatioiden tarpeisiin.

Koulutusmateriaalin sisältö kehitettiin yhteistyössä pääkaupunkiseudulla turvallisuusalaa kouluttavien oppilaitosten, vartioimisliikkeiden ja viranomaistahojen kanssa. Tavoitteena oli tuottaa tiivis ja selkeä koulutusmateriaali tukemaan yksityisen turvallisuusalan kouluttajia, esimiehiä, työntekijöitä ja alalle pyrkiviä henkilöitä. Joustavan yhteistyön tuloksena yhdistettiin vartiointitehtäviin liittyviä keskeisiä toimivaltuuksia ja velvollisuuksia säätelevä lainsäädäntö ja käytäntöön sovelletut toimintamallit yhtenäiseksi, käytännönläheiseksi ja helppoluokiseksi kokonaisuudeksi. Hankkeen tuotoksena syntyi kohdennettu koulutusmateriaali turvallisuusalan tutkintoihin valmistaviin koulutuksiin.

Kehittämistyöni työskentelymenetelminä käytin teorian tiedon rajaamisessa kirjallisuuskatsausta. Koulutusmateriaalin kohdennettu sisältö tuotettiin osallistuvan ja systemaattisen havainnoinnin metodeilla. Hankkeen ohjaus ja arviointi toteutettiin ohjaajien avoimilla haastatteluilla. Haastatteluiden ja loppuarvioinnin perusteella tuotos todettiin ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi turvallisuusalan vartiointia käsitteleviin koulutuksiin. Koulutusmateriaali julkaistaan koulutuskäyttöön lähitulevaisuudessa.

Asiasanat: Koulutusmateriaali, yksityinen turvallisuusala, aikuiskoulutus, lainsäädäntö

Nummi, Jani

Developing of directional teaching material for adult education in the security field

Year	2011	Pages	45
------	------	-------	----

This thesis report presents the development process of directional teaching material for the use of adult education centers. The teaching material concerns the legal authority of security guards who work in companies that provide private security services. The legislation concerning the legal authority of security guards and officers is widely dispersed in the current legislation. The purpose of active teaching material is to simplify understanding of the general view of legislation.

The content of the teaching material was developed in co-operation with adult education centers, security service companies and public authorities of the Helsinki metropolitan area. The purpose was to produce compact and distinct teaching material to support trainers, supervisors, employees and students in the private security sector. In flexible co-operation, law terms of authority and practical standard procedures were combined into solid and easily understandable directional teaching material for vocational qualification of security officers.

The theoretical research was carried out by gathering information from the law and previous research publications. The source information was analyzed and specified for teaching material by committed and systematic perceptions. Guidance and mentoring through the process was carried out by open auditions. In conclusion, the output was considered necessary, useful and topical for the qualification of security officers. Directional teaching material will be published in the near future.

Keywords: Teaching material, private security services, adult education, legislation

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Työn taustaa	6
1.2	Tarve työelämässä	8
2	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	9
2.1	Rajaus ja keskeiset käsitteet.....	10
2.2	Työskentelymenetelmien esittely	11
2.3	Opinnäytetyöprosessin eteneminen.....	13
3	Ammatillinen aikuiskoulutus turvallisuusalalla	15
3.1	Vartiointialan koulutuskokonaisuudet	18
3.2	Koulutusmateriaalin tuottamisen pedagogiset lähtökohdat	20
4	Koulutusmateriaalin kohdentamisprosessin eteneminen.....	22
4.1	Aineiston analysointi.....	25
4.2	Kirjoitusprosessin kuvaus	26
4.3	Koulutusmateriaalin lyhyt esittely	27
5	Tuotoksen arviointi	31
5.1	Haastattelut ja kehittämiskohteiden tunnistaminen yhteistyöyrityksissä.....	31
5.2	Opinnäytetyöprosessin yhteenveto ja pohdinta	33
5.3	Koulutusmateriaalin julkaisu ja jatkohaasteet	34
	Lähteet	36
	Liite 1. Kohdennetun koulutusmateriaalin sisällysluettelo	41
	Liite 2. Esimerkkikappale koulutusmateriaalin sisällöstä.....	42
	Liite 3. Poliisihallituksen tiedote 9.2.2010.....	45

1 Johdanto

Idea opinnäytetyönä tuotetun kehittämishankkeen aiheesta muodostui Laurea ammattikorkeakoulun työharjoittelun yhteydessä tuottamani kehittämishankkeen pohjalta. Tuotin aikuis-koulutussäätiön verkkolevylle hakemiston, jossa käsitellään turvallisuusalan koulutuksiin keskittyvän lainsäädännön ristiriitoja, tulkinnallisia ongelmia, viranomaislausuntoja sekä käytössä olevien koulutusmateriaalien kehitysideoita. Hankkeen myötä perehdyin kattavasti turvallisuusalaa ohjaavaan lainsäädäntöön. Jouduin toteamaan, että vartiointitehtävissä työskentelevien henkilöiden toimivaltuuksien kokonaiskuvan ymmärtäminen muodostui haasteelliseksi ja aikaa vieväksi prosessiksi. Hanketta ohjannut oppilaitoksen edustaja totesi opetushenkilöstölle tuottamani hakemiston hyödylliseksi ja ehdotti että voisin tuottaa samoista lähtökohdista ajanmukaisen koulutusmateriaalin yksityisen turvallisuusalan tutkintoon johtaviin koulutuksiin. Aihe oli haastava ja tarpeellinen alan koulutuksien kehittymiselle. Vastaavan kaltaista koulutusmateriaalia ei tiettävästi ole julkaistu yleiseen käyttöön Suomessa. Otin haasteen vastaan mielenkiinnolla.

Opinnäytetyöraportin alussa on kuvattu opinnäytetyön taustoja ja työelämästä kumpuavia tarpeita. Seuraavaksi esitellään työn rajaukset, työskentelymenetelmät sekä opinnäytetyöprosessin eteneminen vaiheittain. Prosessikuvauksen jälkeen käsitellään kohdennetun koulutusmateriaalin tuottamiseen vaikuttaneita turvallisuusalan ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämisen kriteereitä ja käytettyjä pedagogisia menetelmiä. Empiirisessä osiossa esittelen koulutusmateriaalin kohdentamisprosessia sekä lopullisen tuotoksen sisältöä. Raportin lopussa on kuvattu opinnäytetyön loppuarviointi sekä mielteitä koulutusmateriaalin julkaisusta ja jatko-asteista.

1.1 Työn taustaa

Yrityksen ja julkisyhteisön tavoitteena on turvata liiketoimintaansa ja arvomaailmaansa häiriötekijöiltä. Panostamalla turvallisuuteen voidaan suojata yhteisön keskeisiä arvoja, kuten ihmisiä, tietoa, omaisuutta, ympäristöä ja mainetta. Yrityksen turvallisuustaso käsitetään nykyaikana merkittäväksi kilpailueduksi. Palveluiden ulkoistaminen sekä yritysmaailman tahto keskittää voimanvaransa omien ydintoimintojensa kehittämiseen on osaltaan vauhdittanut yksityisten turvallisuuspalveluiden kysyntää viime vuosina. (Tikkanen ym. 2007, 83.) Yksityisillä turvallisuuspalveluilla tarkoitetaan luvanvaraista ja lainsäädännön ohjaamaa laaja-alaista palveluntarjonnan kenttää, jossa viranomaisorganisaatioihin kuulumaton palveluyritys tuottaa toimeksiantajalle maksullisia turvallisuuspalveluita, kuten vartiointia. Vartiointia on totuttu näkemään jo vuosia perinteisissä omaisuuden tai henkilöiden turvaamistehtävissä. Yksityisen turvallisuusalan nopea kehitys ja kansainvälistyminen ovat tuoneet vartiointipalveluita uudenslaisiin toimintaympäristöihin, kuten asiakaspalvelutehtäviin, turvatarkastajaksi satama-

alueille sekä lentoliikenteeseen, avustamaan lipuntarkastajia joukkoliikenteessä ja ylläpitämään järjestystä poliisin apuna määrättyillä toimialueilla. (Tikkanen ym. 2007, 199.)

Yksityisen turvallisuusalan kasvu alkoi 1980-luvulla ja on ollut erityisen nopeaa 1990-luvulta lähtien. Aiemmin yksityisen omaisuuden suojaamiseen keskittyneiden vartiointipalveluiden kirjo on laajentunut palvelemaan myös julkisten yhteisöjen tarpeita. Tämä on osaltaan asettanut paineita yksityisen turvallisuusalan lainsäädännön kehittämiseksi. Yksityisen turvallisuusalan lainsäädännön uudistamishanke asetettiin Sisäasiainministeriön toimesta 14.11.2008. Kahdessa vaiheessa toteutettavan uudistuksen ensimmäinen vaihe on valmistunut ja huomioitu tässä opinnäytetyössä. Toinen vaihe suunniteltiin esitettäväksi eduskunnalle vuoden 2010 syksyyn mennessä, mutta hanketta siirrettiin lopulta vuosilla eteenpäin. Lainsäädännön uudistamishankkeen viivästyminen vaikutti osaltaan myös kehittämishankkeen valmistumiseen. Alaa ohjaava lainsäädäntö kulkee toisistaan erillään ja lakiuudistuksen toisen vaiheen tarkoituksena on yhdistää lainsäädäntö selkeämmäksi kokonaisuudeksi, jotta lakien päällekkäinen säätely ja tulkintaongelmat voitaisiin minimoida. Myös alan koulutusta, valvontaa ja toimintaedellytyksiä halutaan kehittää nykyaikaisia vaatimuksia vastaavalle tasolle. (Heinämäki 2009, 7-14.)

Turvallisuusalan työntekijä harjaantuu opetuksen ja työkokemuksen kautta soveltamaan lakisääteisiä oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan, mutta vähimmäisopetusvaatimukset täyttävissä koulutuksissa toimivaltuuksien käytäntöön soveltamisen opettamiseen aikaa on hyvin rajallisesti. Osaamisen kehittäminen työelämässä jää useasti henkilön itsensä varaan. Aihe on merkittävä alalla työskentelyn kannalta, vaikkakin toimivallan käyttö on marginaalinen osa vartiointitehtävien sisällöstä. Kansalainen kohtaa pääkaupunkiseudun katukuvassa nykypäivänä useammin vartijan tai järjestyksenvalvojan, kuin virkavallan edustajan. Toimintaympäristöjen monipuolistuessa ja tehtäväkentän laajentuessa suoritettavat toimenpiteet joutuvat herkemmin tarkastelun kohteeksi.

Väliaikaisen vartijan työtehtäviin pääsee 40 tunnin koulutuksella ja vakituisiin vartijan tehtäviin 100 tunnin koulutuksella. Vartiointityössä korostuu työntekijän harkintakyky, ammattitaito sekä kyky perustella valitut toimintamallit. Toimenpiteiden perustelut tulee tehdä ensisijaisesti lainsäädännön määrittelemiä kriteerejä noudattaen. Lainsäädäntö määrittelee vartijan ja järjestyksenvalvojan erityiset oikeudet esimerkiksi toisen henkilön kiinniottamiseen tai henkilöön kohdistuvan turvallisuustarkastuksen suorittamiseen. Jotta näihin oikeuksiin voidaan turvautua, on toimenpiteen kohteena olevan henkilön täytynyt syyllistyä rangaistavaan tekoon. Rikoksen tunnusmerkistön tulee täyttyä, jotta toimenpiteisiin voidaan ryhtyä. Valitut toimenpiteet tulee usein perustella kanssakäymistilanteissa viranomaisten, toimeksiantajan, asiakkaiden ja työnantajan kanssa. Suoritettavat toimenpiteet ja havainnot tulee perustella myös kirjallisesti lain velvoittamassa tapahtumailmoituksessa. (282/2002.)

1.2 Tarve työelämässä

Vartijan ja järjestyksenvalvojan erityisien toimivaltuuksien sekä jokamiehen oikeuksien soveltaminen perustuslaissa määriteltyihin oikeushyveisiin muuttuvissa toimintaympäristöissä koetaan haasteelliseksi sisäistää. Alaa ohjaavan lainsäädännön riittävän kokonaiskuvan muodostaminen vaatii perehtymistä usean lain sisältöön. (Halonen 2011; Heinämäki 2009; Poliisihallitus 2010.) Turvallisuusalan lainsäädäntöä tutkineen Timo Kerttulan näkemyksen mukaan lainsäädännön vaikeaselkoisuus johtuu pitkälti alan lakeihin eri aikoina tehdyistä täydennyksistä. Yhteiskunnallisen kehityksen myötä myös yksityisen turvallisuusalan palvelutarpeet ovat muuttuneet ja jouduttu ottamaan huomioon lainsäädännössä. Kun lakeihin on sitten tehty täydennyksiä, ne ovat saattaneet johtaa rönsyilyyn ja vaikeaselkoihin viittaussäännöksiin. Hän ei koe vaikeaselkoisuuden johtuvan varsinaisten yksittäisien säännösten monimutkaisuudesta vaan siitä, että säännöksiä on sijoitettu liian hajalleen ja jouduttu turvautumaan erilaisiin viittauksiin. (Kerttula, 2011.) Toimintaoikeuksiin turvauduttaessa puututaan usein kansalaisen perus- ja ihmisoikeuksiin. Laintuntemuksen lisäksi henkilön tulee osata soveltaa lainsäädäntöä käytäntöön yhteisöllisiä etuja ajaen, eikä henkilökohtaisia intressejä silmälläpitäen.

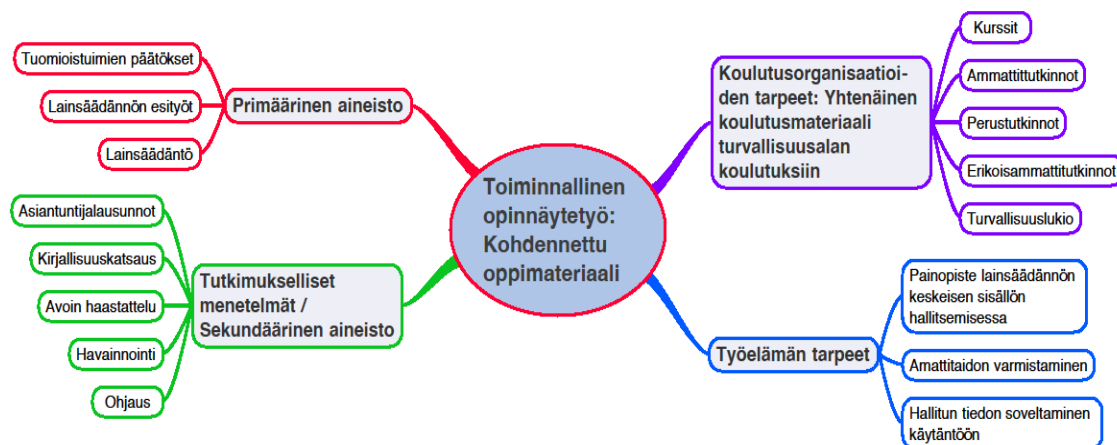
Halonen (2011, 38) tutki opinnäytetyössään vartijan koulutukseen liittyviä tarpeita työelämän näkökulmasta. Puolistrukturoitujen haastattelujen kohderyhmänä toimi vartioimisliikkeiden vartijoita, esimiehiä, toimihenkilöitä ja päälliköitä. Enemmistö haastatelluista toivoi koulutusorganisaation painottavan koulutusta keskeiseen lainsäädäntöön, toimivalta-asioihin ja vartijan työhön liittyviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Tärkeään rooliin nousi teorian tiedon soveltaminen käytäntöön. Toimivaltuuksia käsittelevän lainsäädännön keskeisten vaatimusten hallitseminen koettiin rajoittavan työssä tapahtuvia väärinymmärryksiä ja ristiriitoja. Halosen opinnäytetyön haastatteluissa selvinneet työelämän tarpeet tukevat myös oman opinnäytetyöni asemaa työelämän osaamisen kehittäjänä. Koen koulutusmateriaalin tuottamisprosessin tarpeelliseksi, koska koulutusmateriaalille on olemassa kysyntää ja selkeä tarve myös työnantajasektorilla.

Lainsäädäntö ja lakia tarkentavat asetukset asettavat väljät raamit vartioimisliikkeiden työntekijöiden toiminnalle, mutta jättävät myös melkoisesti tulkinnanvaraa toimintaoikeuksien soveltamiseen käytännön työtilanteissa. Lainsäädäntöä työskentelyolosuhteiden kannalta tarkasteltaessa on havaittu muutamia ongelmallisia ja tulkittamattomia, niin sanottuja ”harmaita alueita”. Tarkoitan tällä ympäristöä tai olosuhdetta, joissa vartijan tai järjestyksilain mukaan asetetun järjestyksenvalvojan (jatkossa JLJV) toimintaoikeudet voidaan katsoa riittämättömiksi tai vaihtoehtoisesti toimintaoikeuksiin turvautumista vaikeuttaa lainsäädännön vaikeaselkoisuus ja tulkinnanvaraisuus. Ajanmukaista tulkintaa vaativat osa-alueet aiheutta-

vat päänvaivaa ja jatkuvaa tiedonhankintaa vartioille, vartiointiliikkeiden esimiehille ja ope-
tuksesta vastaaville henkilöille. Yhtenäisellä koulutusmateriaalilla voidaan rajata tarpeellinen
informaatio kaikkia tahoja palvelevaksi kokonaisuudeksi.

2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Toiminnallisen opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää vartiointialan koulutusmateriaaleja
oppilaitoksien ja työelämän tarpeiden mukaisesti. Turvallisuusalaa kouluttavilla oppilaitoksilla
oli yhteinen tarve saada käyttöönsä vartijoiden työelämää tukeva koulutusmateriaali, joka
tuotettaisiin lainsäädännön pohjalta ja kohdennettaisiin sisällöltään mahdollisimman lähelle
käytännön työskentelyä. Materiaalin sisältö koostuu toimivallan käyttöä, oikeuksia ja velvolli-
suuksia ohjaavasta keskeisestä lainsäädännöstä käytännön vartiointitehtävissä. Koulutusmate-
riaalia kutsutaan kohdennetuksi koulutusmateriaaliksi, koska lainsäädännön keskeisimmät asi-
at käsitellään käytäntöön sovellettuna ja erilaisten esimerkkitapausten, asiantuntijalausunto-
jen sekä tuomioistuinten tulkintojen sekä päätösten kautta. Nykyaikaistetun ja syventävän
koulutusmateriaalin tuottamisen on todettu tukevan Sisäasiainministeriön asettaman turvalli-
suusalan lainsäädäntöuudistuksen suunnitelman mukaisesti niin työelämän kuin koulutusorga-
nisaatioiden tarpeita.

Kuvio 1. Laadukkaan koulutusmateriaalin tarve-, aineisto- ja menetelmäluonnos

Opinnäytetyön tavoitteeksi asetettiin vartiointityöhön liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia
tarkasteleva kohdennettu koulutusmateriaali, jossa lainsäädännön vaatimuksia, rajoituksia
sekä ristiriitoja avataan selkeäksi ja helppolukuisiksi kokonaisuudeksi. Näistä lähtökohdista
lähdettiin tarkastelemaan vartijan ja järjestyslain (612/2003) mukaan asetetun JLJV:n oike-
usasemaa. Opinnäytetyöprosessin ohjaus toteutettiin yhteistyössä pääkaupunkiseudulla tur-
vallisuusalaa kouluttavien ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten (Hyria Koulutus Oy, Amiedu
ja AEL) sekä Laurea ammattikorkeakoulun kesken. Kehittämishankkeen etenemiseen ovat

myötävaikuttaneet myös asiantuntijat viranomaissektorilta sekä yksityiseltä turvallisuusosalta. Tämä opinnäytetyö kuvaa prosessin etenemisen, jonka lopputuloksena syntyi kohdennetun koulutusmateriaalin sisältö.

Alustavien suunnitelmien mukaan julkaisukuntoinen koulutusmateriaali kootaan A5-kokoiseksi kirjaseksi. Tekstisisältöä korostetaan aihealuetta tukevilla värivalokuvilla, jotka kuvataan autenttisisissa työympäristöissä. Toimintaoikeuksista ja velvollisuuksista kootaan selventävät kaaviot, jotka ovat omiaan helpottamaan tekstin jäsentelyä ja keskeistä sisältöä. Koulutusmateriaalin viimeisille sivuille kootaan erillinen tiivistelmä kaikista käsitellyistä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotta perustieto on selattavissa tarvittaessa myös nopeasti. Materiaalin lopulliseen sivumäärään vaikuttavat valokuvat ja lopullinen tekstin asettelu, jonka suorittaa taittoon ja julkaisutoimintaan perehtynyt ammattilainen.

2.1 Rajaus ja keskeiset käsitteet

Opinnäytetyönä toteutetun kohdennetun koulutusmateriaalin tuottaminen rajattiin materiaalin sisällön tuottamiseen ja suunnitteluun. Materiaalin ulkoasun suunnittelu, kuvitus ja lopullinen asettelumalli rajattiin tämän hankkeen ulkopuolelle. Materiaalin sisältö rajattiin käsittelemään vartioimisliikkeen palveluksessa työskentelevän vartijan ja järjestyslain nojalla asetetun järjestyksenvalvojan oikeusasemaa. Koulutusmenetelmät rajattiin tarkastelemaan vartiointihenkilöstön koulutusta ammatillisen aikuiskoulutuksen kantilta keskittyen ennen kaikkea oppisopimus- ja lyhytkurssiopiskelun tarpeisiin. Vartijan koulutusta opetetaan pääasiallisesti aikuiskoulutuksen metodeilla päivittäisestä perusopetuksesta työelämään ennättäneille henkilöille.

Opinnäytetyöni keskeinen käsitteistö keskittyy turvallisuusalan ammatillisessa aikuiskoulutuksessa koulutettavaan vartiointityöhön ja vartiointityötä tekevän henkilön lakisäätisiin toimintaoikeuksiin sekä -velvollisuuksiin, joita käsitellään opinnäytetyönä tuotetussa kohdennetussa koulutusmateriaalissa.

Turvallisuusalan ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan lakisäätöistä, luvanvaraista ja valvottua ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa toteutettua yksityisen turvallisuusalan koulutusta (Laki ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista 631/1998; Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 282/2002).

Vartiointityöllä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002) määriteltyjen vartioimistehtävien, eli omaisuuden tai henkilöiden suojauksen, rikosten paljastamistehtävien ja järjestyslaissa (612/2003) määriteltyjen järjestyksenvalvoja-

tehtävien suorittamista. Vartiointityöllä tarkoitetaan myös näiden tehtävien esimiestoimintaa ja valvontaa.

Oikeudet ja velvollisuudet vartiointityössä määräytyvät lainsäädännön mukaisesti. Oikeuksilla tarkoitetaan työtehtävään sidottuja erityisiä toimivaltuuksia sekä kaikille kansalaisille suotuja yleisiä toimintaoikeuksia. Velvollisuuksilla tarkoitetaan laissa säädettyjä ja laiminlyötynä sanktioituja toimintavelvollisuuksia. (Tikkanen, ym. 2007, 211.)

Kohdennetulla koulutusmateriaalilla tarkoitetaan perinteisien koulutusmateriaalien tueksi tarkoitettua kirjallista tai sähköistä tuotosta, jossa käsitellään lainmukaisia toimintaoikeuksia ja velvollisuuksia syvällisemmin. Koulutusmateriaalin tarkoituksena on tukea opiskelijan oppimista opetuksessa ja työelämässä. (Hellström 2008, 270.)

2.2 Työskentelymenetelmien esittely

Opinnäytetyöni oli luonteeltaan toiminnallinen. Toiminnallisena opinnäytetyönä voidaan tuottaa muun muassa ammatilliseen käyttöön tarkoitettua, toimintaa käsittelevää kirjallista koulutusmateriaalia, joka raportoituna pohjautuu pääasiassa kirjoittajan omiin muistiinpanoihin ja havaintoihin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole katsottu välttämättömäksi käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Laadullisin menetelmin tuotetussa toiminnallisessa kehittämishankkeessa tiedon analysointia ei tarvitse toteuttaa yhtä tarkasti kuin tutkimuksellisessa työssä ja tutkimuksellisia käytäntöjä käytetään väljemmässä merkityksessä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56-58.)

Vaikka toiminnallisessa opinnäytetyössä ei olisi välttämättä tarvinnut käyttää tutkimuksellisia menetelmiä, päätin tuottaa hankkeen empiirisen osion kokemusperäisen tutkimuksen menetelmillä. Teoreettisen primääriaineiston tarkastelu sidottiin ammattikäytäntöihin havainnollistavilla esimerkeillä, joka on omiaan syventämään koulutusmateriaalin käytettävyyttä opetuksessa ja työelämässä. Menetelminä käytin *lainsäädäntö- ja kirjallisuuskatsausta, havainnointia, asiantuntijalausuntoja sekä avointa haastattelua*.

Lainsäädäntö- ja kirjallisuuskatsaus

Kohdennetun koulutusmateriaalin tuottaminen tuli aloittaa primäärisen materiaalin kartoituksella. Kehittämishankkeen teoreettisena tietoperustana toimi lainsäädäntö- ja kirjallisuuskatsaus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 108). Lainsäädännön asettamista oikeuksista ja velvollisuuksista muodostuvia vartijan ja JLJV:n oikeusasemia tarkasteltiin turvallisuusalaa käsittelevässä kirjallisuudessa pääasiassa juridisesta näkökulmasta. Keskeiset oikeudet ja velvollisuudet esitellään raportin empiirisessä osiossa. Haastavimmaksi tehtäväkseni muodostui kir-

jallisuuden ja turvallisuusalan käytäntöjen ristiriitaisuuksien sekä lainsäädännön päällekkäisyyksien ja viittausten selvittäminen.

Systemaattinen ja osallistuva havainnointi

Osallistuva havainnointi on nimensä mukaisesti oppimistilanteessa aktiivista osallistumista kommunikointiin. Systemaattinen havainnointi puolestaan on oppimistilanteen kommunikointiin osallistumatonta havainnointia, kuten oppituntien tai palautekeskusteluiden vuorovaikutteisuuden seuranta sekä arviointia. (Hirsjärvi, ym. 2003, 202-203.) Vartiointityötä ohjaavan teorian tiedon kartoittamisen jälkeen keskeiset tiedot luonnosteltiin koulutusmateriaaliin. Materiaalin menetelmälliset ratkaisut haettiin mahdollisimman läheltä työelämää, joten luonteva valinta rajauksen ja työelämän keskeisten tarpeiden kartoittamiseksi oli vartiointialan koulutuksen seuranta. Valinta oli toimiva, koska työskentelin materiaalin kirjoitusvaiheessa turvallisuusalan koulutusten parissa. Aineisto kerättiin systemaattisen ja osallistuvan havainnoinnin metodeilla ammatillisissa koulutus- ja tutkintotilaisuuksissa. Havainnointiprosessiin liittyi olennaisesti vuorovaikutteinen kommunikointi ryhmien ja yksilöiden kanssa. Havainnoinnin tuloksena koottu kokemuksellinen kerätty käytännön tieto rajattiin kirjoitusprosessin aikana ohjaustapaamisten myötä. Havainnoinnin menetelmät soveltuivat kiitettävästi sekundäärisen aineiston tiedonhankintamenetelmäksi. Haasteelliseksi muodostui koulutusmateriaalin sisällön rajaaminen koulutusorganisaatioiden ja työelämän tarpeiden mukaiseksi.

Henkilökohtaiset asiantuntijalausunnot

Yksityistä turvallisuusalaa valvovan viranomaisen, tutummin Sisäasiainministeriön poliisihallituksen turvallisuusalan valvontaa edustavat poliisiylitarkastaja Pekka Aho (2009) ja komisario Juha Kankkunen (2009) ottivat kehittämishankkeen vastaan positiivisella asenteella. He antoivat lausuntonsa joihinkin koulutusmateriaalissa käsiteltäviin ja vaikeasti tulkittavissa oleviin seikkoihin. Hankkeen yhteydessä törmättiin myös tulkintoihin, joissa alan kirjallisuus ja valvojan viranomaisen näkemys olivat ristiriidassa keskenään. Näissä tapauksissa ongelmaa tarkasteltiin pohtimalla aihetta eri katsontakannoista ja selvittämällä ensisijainen ratkaisu ongelmaan valvovalta viranomaiselta. Keskustelua käytiin pääasiassa puhelimitse ja sähköpostin välityksellä. Turvallisuusalan valvonnan henkilöstö on sittemmin vaihtunut ja organisaatio muuttunut poliisihallituksen perustamisen myötä, joten julkaisuvaiheessa koulutusmateriaalin tulkinnat on syytä hyväksyttävä valvontayksiköllä ennen lopullisen version julkaisua.

Valvontayksikön edustajien lisäksi yksityisen turvallisuusalan säätelyn tutkijana arvostettu, Sisäasiainministeriön poliisihallituksen ylitarkastaja Timo Kerttula kertoi asiantuntevia näkökulmiaan turvallisuusalan lainsäädännön nykytilasta ja oli osaltaan tukemassa koulutusmateri-

aalin tuottamisprosessia. Kerttulan kanssa keskustelua käytiin tapaamisissa, puhelinkeskusteluissa sekä sähköpostin välityksellä.

Avoin haastattelu

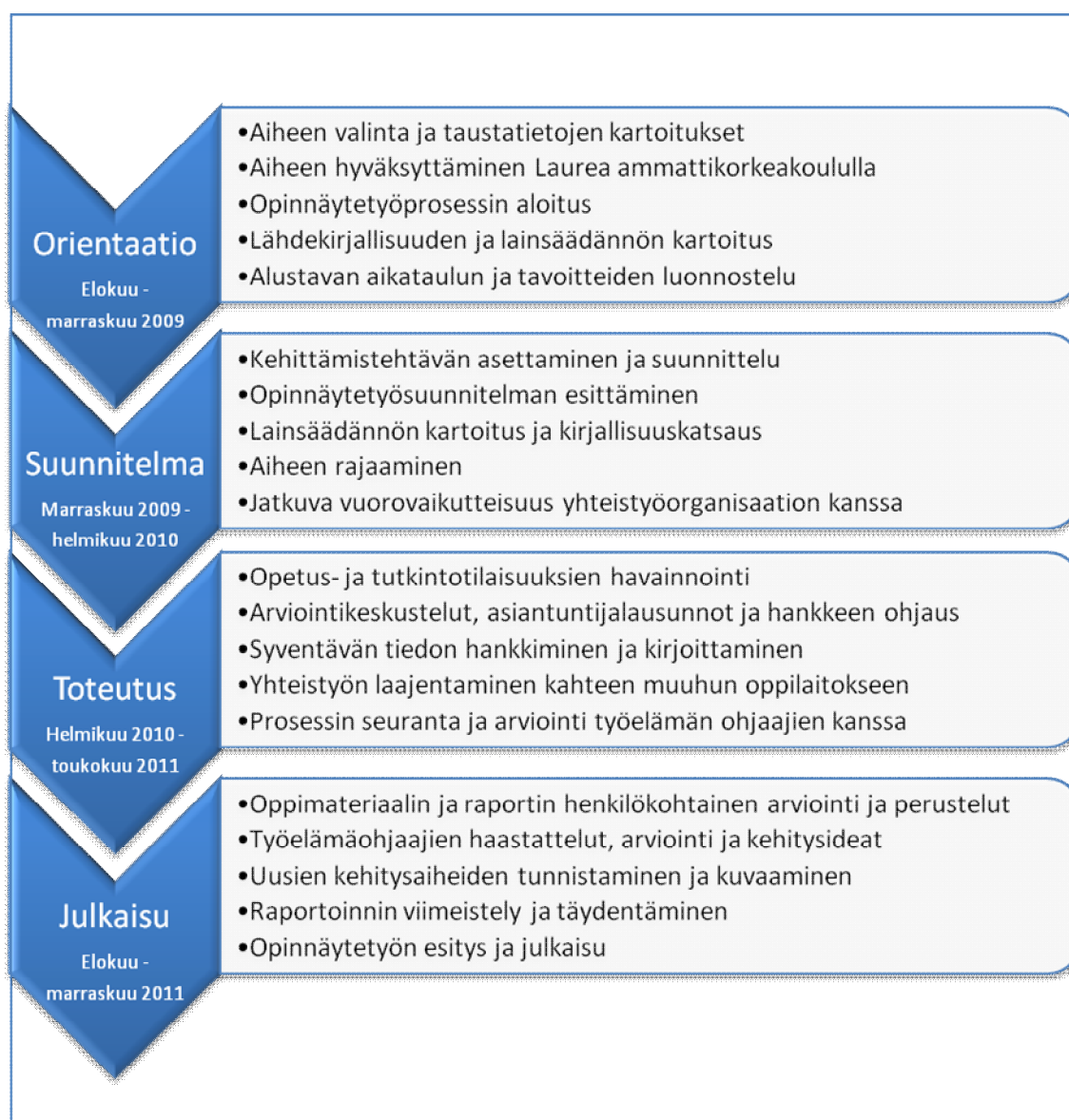
Koulutusmateriaalin kirjoittamisprosessin ohjaus ja loppuarviointi toteutettiin avoimen haastattelun metodein. Avoin haastattelu soveltui menetelmäksi parhaiten, koska kommunikointi ja hankkeen ohjaus tapahtui usean tapaamisen yhteydessä. Koulutusmateriaalin tuottamisen ohjauksen ja sisällön arvioinnin suoritti kolmessa pääkaupunkiseudulla turvallisuusalaa kouluttavassa oppilaitoksessa työskentelevät vastuuhenkilöt. Avoin haastattelu toteutettiin Hirsjärven, ym. (2003, 196) oppien mukaisesti useiden keskustelukertojen merkeissä koko kirjoitusprosessin ajan. Avoin haastattelu on aikaa vievä strukturoimaton haastattelu jossa haastatteli pyrkii selvittämään haastateltavan ajatuksia, tunteita ja käsityksiä käsiteltävästä aiheesta. Avoin haastattelu on hyvin lähellä keskustelua ja käsitti useampia haastattelukertoja. Raportointivaiheessa toteutettiin oppilaitosten yhteyshenkilöiden kanssa yhteenvetohaastattelu, jonka kesto oli tunnista kahteen tuntiin. (Hirsjärvi, ym. 2003, 196.) Opinnäytetyön arviointi käsitellään omassa kappaleessaan raportin lopussa.

2.3 Opinnäytetyöprosessin eteneminen

Idea opinnäytetyönä tuotettavasta koulutusmateriaalista käynnistettiin yhteistyössä erään aikuiskoulutussäätiön kanssa kesällä 2009. Hankesuunnittelun ja aikataulu luonnostelun kautta esitin ideaa Laurea ammattikorkeakoululle, jossa hanke hyväksyttiin ja varsinainen suunnitteluprosessi voitiin aloittaa (Kuvio 2). Koulutusmateriaalissa tarkasteltavat oppiaineet rajattiin kirjallisuus- ja lainsäädäntökatsauksen avulla syksyllä 2009. Keskeinen vartijan ja JLJV:n toimivaltaan, oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvä lainsäädäntö rajattiin ja kirjattiin koulutusmateriaaliin. Lainsäädäntöä tarkennettiin käytännön esimerkeillä lähdekirjallisuudesta, tuomioistuinten päätöksistä ja turvallisuusalan valvontayksikköä edustavien virkamiesten lausunnoilla. Kun hankesuunnittelun suunnitelmavaihe saatiin toteutettua, esittelin opinnäytetyösuunnitelmani Laurea ammattikorkeakoulun opinnäytetyökurssilla Leppävaaran toimipisteessä tammikuussa 2010 (Kuvio 2).

Opinnäytetyösuunnitelman esittämisen jälkeen siirryttiin hankkeen toteutusvaiheeseen (Kuvio 2). Havainnointi-, haastattelu-, ohjaus- sekä kirjoitusprosessin aikatauluksi arvioitiin 3-6 kuukautta. Työskentelin opinnäytetyöprosessin tässä vaiheessa turvallisuusalan tuntiopettajan tehtävissä ja opinnäytetyön aihe oli omiaan kehittämään ja tukemaan ammatillista oppimistani. Primääriaineistoa täydennettiin sekundäärisellä aineistolla joka kehittyi koulutus- ja tutkintotilaisuuksia havainnoimalla ja ohjaajia haastatteleamalla. Sekundääristä aineistoa laajennettiin ja täydennettiin havainnoimalla ammatillisia arviointikeskusteluja ja tutkintotilaisuuksia.

suuksia. Koulutusmateriaalin sisältöä rajattiin huhtikuussa 2010 jättämällä laki järjestyksenvalvojista (533/1999) - mukaisien järjestyksenvalvojien toimivaltaa käsittelevät osiot pois. Rajaukseen päädyttiin aihealuetta käsittelevän oheislainsäädännön laajuuden vuoksi. Järjestyksenvalvojia käsittelevä lainsäädäntö on likimain yhtä hajanainen, kuin vartioimistehtäviä käsittelevä lainsäädäntö. Jäsentelemätöntä raakatekstiä järjestyksenvalvoja-osioon oli kertynyt kymmeniä sivuja. Rajaus oli aiheellinen, jotta kirjoittamisprosessi pysyisi selkeänä ja suunnitellussa aiheessa (vartiointi) sekä aikataulussa. JLJV:n toimintaa käsittelevät osuudet päätettiin rajauksesta huolimatta käsitellä koulutusmateriaalissa, koska aihe liittyy merkittävästi nykypäivän vartioimisliiketoimintaan.

Kuvio 2. Opinnäytetyöprosessin eteneminen vaiheittain.

Kirjoitusprosessin aikana keväällä 2010 hankkeen työelämäohjaaja siirtyi työurallaan eteenpäin ja irtisanoutui aikuiskoulutussäätiön palveluksesta. Jatkoin opinnäytetyön tekemistä it-

senäisesti ja sain kiitettävää ohjausta muilta työyhteisön jäseniltä sen verran kuin he työltään ehtivät. Aikuiskoulutussäätiön yhtiömuoto muuttui osakeyhtiöksi opinnäytetyöprosessin aikana. Tämä osaltaan vaikutti työn sisällön julkisuuteen. Alkuperäinen suunnitelma oli julkaista tuotettu koulutusmateriaali tämän opinnäytetyöraportin liitteenä. Suunnitelmat muuttuivat, koska sisältö on elinkeinotoimintaan sekä kilpailuetuun vaikuttava ja luokitellaan salassa pidettäväksi liikesalaisuudeksi ennen sen virallista julkaisua. Sisällön ennenaikainen julkaisu voi aiheuttaa lopulliset tekijänoikeudet omaavan tahon liiketoiminnalle haittaa tai vahinkoa (Hemmo 2005, 27). Kirjoitustyön määrä lisääntyi merkittävästi, koska hankkeesta tuli kirjoittaa erillinen raportti. Yhteistyö ja tavoitehakuinen ohjaus aikuiskoulutusyrityksen kanssa tuntui organisaatio- ja henkilöstömuutoksien jälkeen päämäärättömältä ja hanke eteni hitaasti. Lisäksi oma työpaikan vaihdokseni vaikutti kommunikaation tiheyteen. Molemminpuolisella hyväksynnällä kehittämishanke laajennettiin yhteistoimintaan myös kahden muun koulutusorganisaation kanssa. Yhteistyö käynnistettiin syksyllä 2010 ja hanke saatiin taas etenemään.

Toteutusvaiheen kirjoitusprosessin etenemiselle seuraavan haasteen asetti tupakointia säätelevän lainsäädännön uudistus, joka tuli voimaan 1.10.2010. Puuttumisedellytykset ja kiinniotto-oikeus muuttuivat lakimuutoksen myötä ja osa-alue kirjoitettiin uusiksi koulutusmateriaaliin ja raporttiin. (Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 693/1976.) Seuraavan haasteen kehityshankkeelle tarjosi yksityisen turvallisuusalan lainsäädännön kokonaisuudistus, joka vahvistettiin tasavallan presidentin toimesta 20.8.2010 ja joka astui voimaan 1.12.2010. Uudistusta täydennettiin 31.3.2011 voimaan tulleella vartijan voimankäyttökoulutusten uudistetulla opetussuunnitelmalla. Muutokset vaikuttivat osaltaan niin koulutusmateriaalin kuin raportin sisältöön ja jouduin päivittämään ja muokkaamaan syventäviä tietoja näiltä osin keväällä/kesällä 2011. (282/2002.)

Kun koulutusmateriaalin tekstisisältö oli tuotettu nykytilaansa Laurea ammattikorkeakoulun asettelumalliin ja täydennetty viranomaislausunnoilla, oli aika esitellä tuotos koulutusorganisaatioiden vastuuhenkilöille syksyllä 2011 (Kuvio 2). Aikataulut eivät meinanneet osua yhteen haastateltavien kanssa kesälomien jälkeisten kiireiden vuoksi ja haastattelut keskitettiin pääasiassa turvallisuusmessujen ajalle lokakuussa 2011. Koulutusmateriaalia ja sen käytettävyyttä kouluttaessa arvioitiin kolmen pääkaupunkiseudulla turvallisuusalaa kouluttavan organisaation vastuuhenkilöiden toimesta.

3 Ammatillinen aikuiskoulutus turvallisuusalalla

Turvallisuusalan ammatillinen aikuiskoulutus tapahtuu aikuiskasvatuksen metodein. Hirsjärven (1982) mukaan aikuiskoulutuksen ja aikuiskasvatuksen käsitteellä tarkoitetaan asetettujen institutionaalisten normien mukaista ja tutkinnon suorittamiseen tähtäävää toimintaa. Aikuis-

opiskelijalla ei tarkoiteta tiettyyn ikään ehtinyttä henkilöä, vaan varsinaisesta päivittäisestä koulutusjärjestelmästä työelämään siirtynyttä henkilöä. (Hirsjärvi 1982, 8.)

Kyky oppia ja omaksua uutta työelämän muuttuvissa olosuhteissa ja toimintaympäristöissä nähdään yksilöiden ja yhteisöjen menestystekijänä. Työelämän sosiaalinen muutos informaatioteknologian ja globalisoitumisen myötä on aiheuttanut painetta yksilön osaamisen kehittämiseen. Aikuiskoulutusta on kehitetty tukemaan pohjakoulutusta läpi ihmisen eliniän. Elinikäinen oppiminen vaatii itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta ennen kaikkea yksilöltä itseltään. Aikuisopiskelussa yksilö suunnittelee itselleen henkilökohtaisen opetussuunnitelman (HOPS), jossa voidaan hyödyntää monipuolisia oppimistapoja ja -ympäristöjä perinteisen opetussuunnitelmaan perustuvan opettajavetoisen luokkaopetusmallin rinnalle. Tutkintotavoitteinen aikuiskoulutus on kehittynyt yksilön osaamista tunnustavaan suuntaan näyttötutkintojärjestelmän kehittämisen kautta ja tämä osaltaan mahdollistaa jo hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Tutkintotilaisuuksissa keskitytään yksilön osaamisen tunnistamiseen, osaamisen riittävyyteen sekä osaamisen soveltumiseen työelämän tarpeisiin. (Filander 2006, 43-45.)

Ammatillisen aikuiskoulutuksen luvanvaraisuus

Aikuisopetuksessa tutkintoon johtavien koulutuksien opetuksen järjestäminen on luvanvaraista toimintaa. Lupa ammatillisen opetuksen järjestämiseen voidaan myöntää kunnan, kuntaliiton, rekisteröidyn yhteisön, säätiön tai valtion liikelaitoksen omistamalle aikuiskoulutuskeskukselle. Luvan myöntää opetusministeriö. Lainsäädäntö erikseen kieltää koulutuksen järjestämisen taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998, 2:5.)

Ammatillisen aikuiskoulutuksen valvonta

Turvallisuusalan ammatillisia tutkintoja valvoo, ohjaa ja kehittää opetushallituksen nimittämä tutkintotoimikunta. Tutkintotoimikunta myöntää oppilaitoksille määräaikaista luvaa turvallisuusalan tutkintojen ja tutkinnon osien järjestämiseen kirjallisen järjestämissopimuksen muodossa. Tutkintotoimikunnan tehtävänä on valvoa, opastaa ja ohjata tutkintojen opetusta. Toimikunnan virkavastuulla toimivat jäsenet edustavat kolmikantaa. Edustettuna tulee olla alan työnantajat, työntekijöitä ja opetustoimen edustajia, joiden lisäksi toimikuntaan voidaan nimittää myös itsenäisiä ammatinharjoittajia (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998 2:7.) Ammatillisten aikuisoppilaitoksien kouluttamia turvallisuusalan tutkintoja ovat muun muassa turvallisuusalan perustutkinto, vartijan ammattitutkinto ja turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto.

Vartioimisliiketoiminta

Vartioimisliiketoiminnan harjoittaminen ansiotarkoituksessa on lainsäädännön kautta ohjattua toimintaa. Vartioimisliiketoiminnassa vartioimisliikeluvan omaava yritys tuottaa toimeksiantajalle vartiointipalveluita rahallista korvausta tai muuta vastiketta vastaan. Vartioimisliikeluvan myöntää sisäasiainministeriön alaisuudessa toimiva poliisihallitus. Lupa on voimassa toistaiseksi ja oikeuttaa vartioimisliiketoiminnan harjoittamiseen koko maassa. Vartioimisliiketoimintaa ohjaa ja valvoo poliisihallituksen turvallisuusalan valvontaan keskittynyt osasto. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 282/2002; Valtioneuvoston asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista 534/2002.)

Vartiointityö

Vartiointiliikkeen tuottamilla palveluilla turvataan kirjallisessa toimeksiantosopimuksessa määriteltyä omaisuutta tai henkilöitä. Vartiointitehtävä voi perustua myös toimeksiantajaan kohdistuvien rikosten paljastamiseen. Lisäksi edellä mainittujen tehtävien valvonta kuuluu myös vartiointitehtäviin. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 282/2002; Valtioneuvoston asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista 534/2002.)

Perinteisien vartiointitehtävien lisäksi vartioimisliike voi asettaa järjestyksensä mukaisia järjestyksenvalvojia laissa erikseen määritettyihin ympäristöihin ylläpitämään toimialueen järjestyksensä ja turvallisuutta poliisin apuna. Järjestyksenvalvojan asettaminen tehtävänsä edellyttää toimeksiantajan tahtotilaa ja paikallisen poliisin hyväksyntää. Lupamenettely ja toimialueen rajaaminen määritellään kirjallisesti. Tehtävää suorittavalta henkilöltä vaaditaan poliisin hyväksyntä järjestyksenvalvojaksi sekä vartijaksi. (Järjestyslaki 612/2003.)

JLJV-toiminnan taustalla on 2000-luvun globaali kehityspiirre, jossa yhteisölliset tilat kuten kauppakeskukset ovat lisääntyneet ja laajentuneet entisestään. Kauppakeskuksissa tapahtuvan perinteisen kaupankäynnin lisäksi tiloissa järjestetään muun muassa yleisötapahtumia ja esityksiä. Alatikasvat asiakasmäärät ovat asettaneet paineita turvallisuuden ylläpitämiselle. Poliisin riittämättömien resurssien tueksi on ollut tarpeellista mahdollistaa yksityisiä turvallisuuspalveluita tarjoavien yritysten toiminta kauppakeskusten julkisella alueella poliisin apuna. (George & Button 2000, 34.)

Vartijalla ja JLJV:llä on lainsäädännössä oikeutettujen erityisten toimivaltuuksien myötä työtehtävässään ja tietyissä olosuhteissa oikeus ryhtyä toimenpiteisiin, jotka saattavat rajoittaa kansalaisten perustuslaissa määriteltyjä perusoikeuksia kuten vapautta, henkilökohtaista koskemattomuuden suojaa sekä liikkumisen vapautta. Kysymyksessä on julkinen hallintotehtävä, joka on lain nojalla luovutettu muulle kuin viranomaistaholle. Perustuslain määritysten mu-

kaan oikeus merkittävään julkisen vallan käyttöön on ainoastaan viranomaisella. Vartiointitehtävissä oikeus rajatun julkisen vallan käyttöön tuo mukanaan myös merkittävän vastuun. (Suomen perustuslaki 731/1999 11:124.)

3.1 Vartiointialan koulutuskokonaisuudet

Pääkaupunkiseudulla turvallisuusalan tutkintoon johtavaa koulutusta järjestää pääasiassa ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset. Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten tehtävänä on tarjota ammatillista koulutusta kolmella sektorilla. Ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa opiskelu voi tapahtua opiskelijan omaehtoisena kouluttautumisena, työnantajan kustantamana henkilöstökoulutuksena tai valtionrahoitteisena työvoimapolitiittisena koulutuksena. (Leskinen, Talka & Pohjonen 1997, 229.)

Ammatilliset pätevyyskoulutusvaatimukset

Vartiointityöhön pyrkivällä henkilöllä tulee olla suoritettuna tehtävään oikeuttava koulutus ja poliisin myöntämä voimassaoleva hyväksyntä. Sisäasianministeriön asetus vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta määrittelee vartijan koulutuksen keskeisen sisällön ja opetusmuodon. Opetuksen saa toteuttaa ammatillinen oppilaitos, jolle on myönnetty oikeus opettaa vartijan ammattitutkinnon tutkinnon osia. Itse opetuksen sisältö toteutetaan, kuten ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki (631/1998) velvoittaa. Oppilaitokselle tutkinnon määräämisen opetusoikeuden myöntää turvallisuusalan tutkintotoimikunta kirjallista hakemusta ja heidän vaatimuksensa täyttävää tutkinnon järjestämisuunnitelmaa vastaan. Opetus tulee toteuttaa pääasiallisesti luentomuotoisena ja siihen tulee sisällyttää käytännön harjoituksia. (Asetus vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta 780/2002.)

Turvallisuusalalla työskenteleville on tarjolla lyhytkoulutuksia ja pidempiä ammatillisia tutkintoja ammattiosaamisen kehittämiseksi. Vähimmäiskoulutuksena työhön pääsemiseksi vaaditaan koulutus vartijaksi tai väliaikaiseksi vartijaksi. Ammatilliset tutkinnot, perustutkinnot ja erityisammattitutkinnot voidaan suorittaa joko päiväopiskeluna tai oppisopimusopiskeluna työn ohella. Tuottamani koulutusmateriaali on alkuperäisen suunnitelman mukaisesti kohdennettu vartiointityöhön tähtäävien, vartiointityössä toimivien ja vartiointityötä johtavien, kouluttavien sekä valvovien henkilöiden tarpeisiin. Seuraavassa kappaleessa eritellään tutkinnot joiden opetuskokonaisuuksiin kohdennetun koulutusmateriaalin sisältöä voidaan soveltaa.

Vartiointialalle pyrkivän henkilön tulee suorittaa hyväksytysti asetuksessa vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta (780/2002) määritellyt vähimmäiskoulutusvaatimukset täyttävät osat vartijan ammattitutkinnoista. Väliaikaiseksi vartijaksi (4 kk/kalenterivuosi) aikovan tulee suorittaa 40 tuntia kestävä vartijan työn perusteet-kurssi ja pitkäaikaisen (5 vuotta) vartija-

kortin saadakseen tulee suorittaa lisäksi 60 tunnin mittainen vartijan peruskurssi. Hyväksynnän vartijaksi myöntää poliisi rehelliseksi ja luotettavaksi tunnetulle, sekä henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopivalle henkilölle. Vartijakortti voidaan myöntää vähintään 18 vuotta täyttäneelle, mutta alle 68-vuotiaalle henkilölle. Väliaikainen vartija on oikeutettu yhden viikon (40 h) koulutuksen perusteella erityisien toimivaltuuksien käyttöön työssään. (Asetus vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta 780/2002.)

Vartijakurssien sisältöä voidaan kuvailla tiiviiksi orientaatioksi yksityiseen turvallisuusalaan ja sitä ohjaavaan lainsäädäntöön. Kurssilla opiskelija saa rajallisen tiedon alalla työskentelyyn, mutta ei välttämättä riittäviä valmiuksia omatoimiseen ammattimaiseen päätöksentekoon ja toimivallan käyttöön. Ammattitaidon kehittymisen kannalta on merkittävää, että henkilö jatkaa ammattitaitonsa kehittämistä omatoimisesti, eikä tukeudu ainoastaan kurssilla opetettuihin asioihin.

Ammatilliset tutkintokokonaisuudet

Turvallisuusosalalla työskentelevät voivat opiskella työn ohella tutkintoon valmistavassa koulutuksessa oppisopimuksella ja osoittaa ammatillisen osaamisensa tutkintotilaisuuksissa. Seuraavassa käsitellään vartiointityötä tukevat ja alalla yleisimmin opiskellut tutkinnot, jossa huomioidaan tutkintojen perusteet ja ammattitaitovaatimukset kohdennetun koulutusmateriaalin tuottamisessa. Turvallisuusalan perustutkinto on toistaiseksi ainoa turvallisuusalan tehtäviin valmistava ammatillinen perustutkinto. Tutkintoa voidaan pitää kivijalkana turvallisuusalan osaamisessa, koska tutkinto tarjoaa monipuoliset suuntautumismahdollisuudet ja laaja-alaiset valmiudet työskennellä tai jatkokouluttautua turvallisuusalan monipuolisiin tehtäviin. Tutkintonimikkeenä on turvallisuusvalvoja. Tutkinnon suorittaneet työllistyvät usein vartijan, turvatarkastajan ja järjestyksenvalvojan tehtäviin. Opetusta järjestetään niin aikuis- kuin nuorisoasteen opintokokonaisuutena. (Turvallisuusalan perustutkinto 2010.) Tässä opinäytetyössä turvallisuusalan perustutkintoa tarkastellaan aikuiskoulutuksen näkökulmasta.

Vartijan ammattitutkinto soveltuu henkilöille, jotka haluavat pätevoitää monipuolisesti vartijan työtehtäviin. Tutkinnossa perehdytään vartiointityön perusteisiin, turvallisuustekniikkaan, uhkatilanteiden hallintaan ja pelastustoimintaan. Pääopetusaiheiden lisäksi opiskelija voi laajentaa osaamistaan valinnaisiin opintokokonaisuuksiin, jotka keskittyvät ajanmukaisten vartiointimuotojen ympärille. Tällaisia kokonaisuuksia ovat erillisiin vartioimistehtäviin keskittyneet opetusalueet, kuten myymälävartiointi ja järjestyksenvalvonta. (Vartijan ammattitutkinto 2006.) Joissakin turvallisuusalan yrityksissä vartijan ammattitutkinto on kelpoisuusvaatimuksena vartiointitoimeksiantojen esimiestehtäviin.

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto soveltuu turvallisuusalan esimiestehtäviin pyrkiville tai esimiestehtävissä jo toimiville. Tutkinto antaa valmiudet turvallisuussuunnitteluun, turvallisuusjohtamiseen ja vartioimisliiketoimintaan. Edellä mainittujen opintojen lisäksi opiskelija voi syventyä esimerkiksi tietoturvallisuuteen, yrittämiseen tai kansainvälisiin turvallisuustoimintoihin. Pakolliset tutkinnon osat ovat turvallisuussuunnittelu ja turvallisuuslainsäädäntö. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon kahden määrätyn (turvallisuuslainsäädäntö, vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet) ja yhden valinnaisen tutkinnon osan suorittaminen antaa pätevyyden toimia vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana. Vastava hoitaja on lakisääteinen henkilö vartiointiliikkeessä ja hänen tehtävänä on huolehtia, että yritys toimii lain ja asetusten vaatimuksien mukaisesti. (Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto 2003.)

3.2 Koulutusmateriaalin tuottamisen pedagogiset lähtökohdat

Kyetäkseen tuottamaan laadukasta koulutusmateriaalia yksityisen turvallisuusalan koulutukseen, minun tuli perehtyä erilaisiin opetusmenetelmiin ja oppimiskäsityksiin. Onnistunut koulutusmateriaali on omiaan tukemaan elinikäisen oppimisen käsitettä, koska se mahdollistaa osaamisen laajentamisen helpottamalla tiedonhankintaa työelämässä varsinaisen opetustahtuman jälkeen.

Didaktiikka

Didaktiikka, kansankielellä opetusoppi, käsittelee käytännön oppia ja opetusta tarkastelevaa tiedettä. Tämä kasvatustieteen osa-alue tarkastelee opetusta, opettamista ja oppimista. Didaktiikkaa voidaan kuvailla opetuksen ja oppimisen teoriaksi ja käytännöksi, koska se tieteenala käsittää sekä opetuksen keskeisen sisällön, että opetusmenetelmät. Didaktiikka on jaettu opetusmenetelmäoppiin ja opetussuunnitelmaoppiin. (Uusikylä & Atjonen 2000, 46.) Tämän oppinäytetyön yhteydessä keskityttiin didaktiikan opetusmenetelmäopin alaisuuteen kuuluvaan kohdennetun koulutusmateriaalin tuottamiseen.

Kognitiivinen oppimiskäsitys

Koulutusmateriaali suunniteltiin koulutettavaksi kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaisesti. Kognitiivisessa oppimiskäsityksessä opiskelijalle ei ole tarkoituksena opettaa välitöntä oikeaa toimintatapaa, joka soveltuu tilanteeseen kuin tilanteeseen. Opiskelijan tulee osata opettavan aiheen perustiedot ja kyetä soveltamaan niitä käytäntöön muuttuvissa tilanteissa ja erilaisissa työympäristöissä. Opiskelijan tulee kyetä soveltamaan opittua tietoa ammatillisissa ongelmatilanteissa ja tekemään ratkaisuja opitun tiedon ja ammatillisen etiikan ohjaamana. Kognitiivisen oppimiskäsityksen apukeinoksi on suositeltu metodia, jossa opiskelija perustelee

ensin itselleen opetetun asian sekä toimintamallit ja sen jälkeen esittää perustelunsa muille tahoille. (Hellström 2008, 275.) Opettajan tehtävänä on ohjata opiskelijoita oikeasuuntaiseen päätöksentekoon ja ymmärtävään ajatteluun. Opiskelijan ajattelutaitojen uskotaan kehittyvän käsitteiden välisiä tietosuhteita sovellettaessa aiemmin omaksuttuun tietovarastoon. Realistisiin elämäntilanteisiin rinnastetut oppimistehtävät ovat perinteisiä kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaisia oppimismalleja. (Uusikylä & Atjonen 2000, 100.) Tässä opinnäytetyössä käsitellyt lainsäädäntöön ja toimivaltuuksiin liittyvät asiat on suosiollista opettaa kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaisesti, jotta opiskelija kykenee soveltamaan oppimaansa käytäntöön työelämässä. Kohdennettu koulutusmateriaali on omiaan tukemaan oppimisprosessia. Hanketta ehdottaneen turvallisuusalan oppilaitoksen opetus perustuu myös kognitiiviseen oppimiskäsitykseen joka korostuu ennen kaikkea oppisopimusopiskelussa.

Elinikäinen oppiminen

Käsitteellä elinikäinen oppiminen halutaan korostaa opiskelijanäkökulmaa oppimisen suunnittelussa ja ennen kaikkea oppimisen yksilöllisyyttä läpi ihmisen elämänkaaren. Käsitettä ei tulisi sekoittaa ainoastaan elinikäiseen tutkintotavoitteelliseen koulutukseen. Elinikäistä oppimista tapahtuu monesti spontaanisti ilman asetettua tavoitteellisuutta. Luonnollisesti elinikäisen oppimisen taitoa voidaan kehittää myös systemaattisesti ja tarkoitushakuisesti esimerkiksi tavoitteellisen urasuunnittelun ohella. (Kajanto & Tuomisto 2001, 18.)

Elinikäisellä oppimisella muokataan ennen kaikkea aikuisiän osaamista kuvaavaa imagoa, minäkuva ja identiteettiä. Aiemmin ammatillisen identiteetin rakentamista on pidetty erityisesti nuorten ongelmana, mutta identiteetin muokkaus saattaa olla merkittävästi vaikeampaa vanhemmille ikäpolville. Vanhemmat ikäluokat ovat tottuneet ajatukseen työpaikkauskollisista pitkistä työsuhteista ja sitoutumisesta työyhteisöön, jota taas ei osata välttämättä arvostaa nykypäivän kilpailutilanteessa ja joustoa vaativissa työolosuhteissa. Urautuminen johtaa helposti taitavaan, mutta hyvän hyvin kapea-alaiseen osaamiseen. Nykypäivän työelämän haasteet ja nopeasti muuttuvat olosuhteet korostavat tarvetta kehittää ja muokata ammatillista identiteettiään ja laajentaa osaamistaan työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Työmarkkinoilla selviäminen edellyttää elämisen jatkuvaa suunnittelua ja omien osaamisalueiden kehittämistä ja laajentamista. (Vanttaja & Järvinen 2006, 37-40.)

Tuottamani koulutusmateriaali on koottu tarkastelemalla elinikäisen oppimisen käsitettä formaalissa ja informaalissa kasvatusmuodossa. Formaalin kasvatusmuoto toteutuu institutionaaliossa ja kontrolloidussa järjestelmässä, kuten perinteisessä luokkaopetuksessa. Informaalinen oppimismuoto puolestaan kuvaa kokemusperäisiä oppimiskokemuksia läpi ihmisen eliniän. Yksilö itse voi vaikuttaa merkittävästi ympäristöihin joissa informaali oppiminen tapahtuu, koska käsitteellä tarkoitetaan itseopiskelua ja tavoitteellista oppimista esimerkiksi työ-

elämän kanssakäymistilanteissa. Yhteiskunnan ja elinympäristön sosiaalinen vaikutus korostuu merkittävästi kokemuseräisessä informaalissa oppimismallissa. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 18-20.)

Kohdennettu koulutusmateriaali

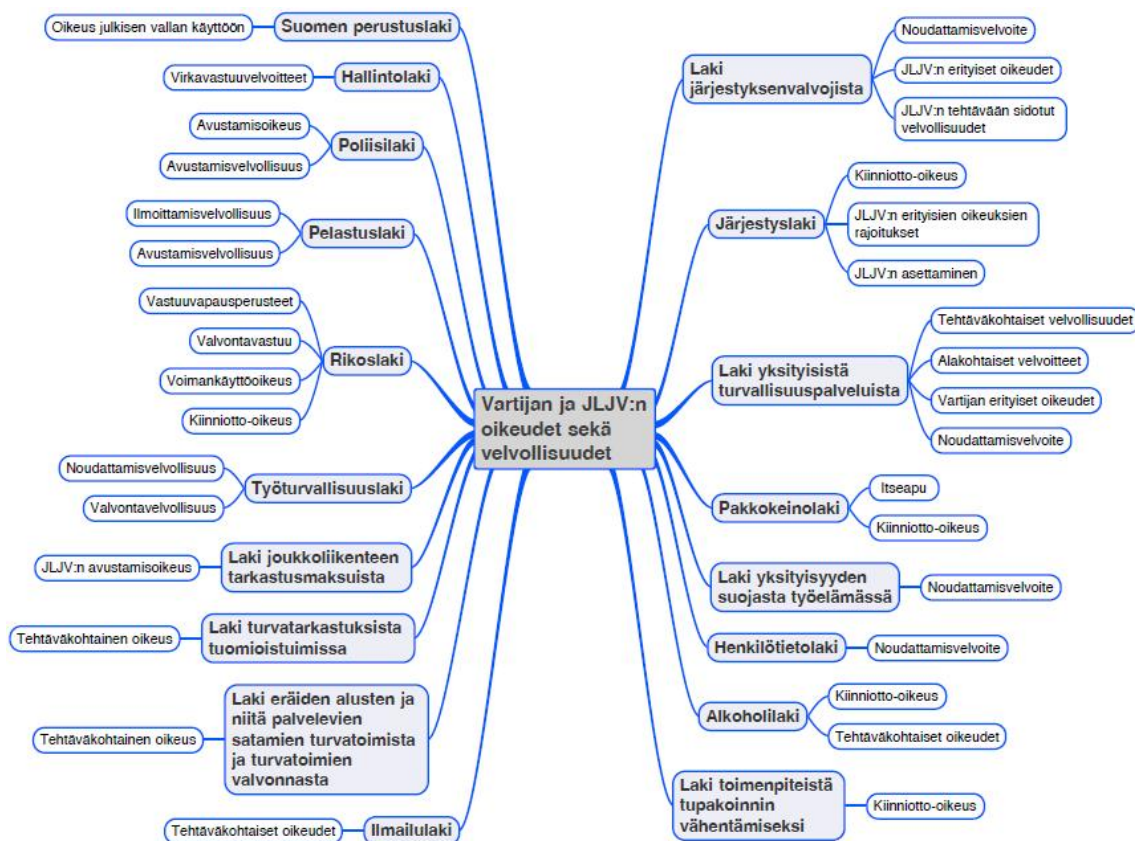
Koulutusmateriaalilla tarkoitetaan tietolähdettä joka sisältää oppiainesta ja joka on kohdistettu niin opiskelijoille/oppilaille, kuin myös itse koulutustilaisuuden järjestäjälle. Tällaisia tietolähteitä ovat esimerkiksi oppikirjat, digitaaliset koulutusmateriaalit tai audiovisuaaliset tallenteet. Kirjallisen materiaalin tarkoituksena on havainnollistaa ja tukea opetusta, sekä aikaansaada autenttisia sekä tasavertaisia oppimiskokemuksia opetusoloista ja paikkakunnasta riippumatta. (Uusikylä & Atjonen 2000, 140-143.) Materiaalin tarkoituksena on tukea koulutusorganisaation opetuksen toteutusta. Opiskelija voi kehittää ja ylläpitää osaamistaan lähiopetuksen ulkopuolella, jos hänelle koulutuksen yhteydessä opetetaan selkeitä vaihtoehtoisia toimintamalleja ja hän saa haltuunsa oppiaineiston ongelmallisuutta tarkastelevan koulutusmateriaalin. Kohdennetun koulutusmateriaalin avulla voidaan ottaa paremmin huomioon opetuksen keskeiset tarpeet keskittymättä liiaksi yleisten oppimateriaalien sisältöön. Lisäksi kirjallisen tai sähköinen koulutusmateriaali on omiaan tukemaan oppimista myös opetustilanteen jälkeen. Koulutuksesta opiskelijan haltuun jäävä materiaali tukee oppimista, opetusta ja varsinaisia opetuksen tavoitteita. (Hellström 2008, 270.)

4 Koulutusmateriaalin kohdentamisprosessin eteneminen

Koulutusmateriaalissa käsiteltäviä osa-alueita lähdettiin tarkastelemaan ja rajaamaan lainsäädännön keskeisten vaatimusten kautta (Kuvio 3). Vartiointialan teoria-aineisto perustuu lakiin ja asetuksiin, jotka asettavat kaikelle toiminnalle rajat. Ymmärtääkseni lainsäädännön tavoitteellisen ja tarkoituksellisen merkityksen, perehdyin myös lainsäädännön esitöihin (Sisäasiainministeriön julkaisu 2003) ja muihin valmiisiin aineistoihin, kuten sisäasiainministeriön asetuksiin vartijan ja vastaavan hoitajan koulutuksesta (780/2002) sekä vartijan voimankäytökoulutuksesta ja voimankäyttökouluttajan koulutuksesta (1121/2010).

Lainsäädäntökatsausta täydensin kirjallisuuskatsauksella. Turvallisuusalan lainsäädäntöä, sekä yleisesti rikoslainsäädäntöä käsittelevä kirjallisuus (Bought & Frände 2008; Kerttula 2008; Paasonen 2008) keskittyy pääasiassa toimivallan käytön juridisiin pohdintoihin. Alaa säätelevä juridinen teksti koetaan kansalaisille vaikealukaiseksi, kun etsitään yksittäistä ja selkeää vastausta vartijan ja JLJV:n oikeusaseman erityisiä oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin kysymyksiin ja ristiriitoihin. Esimerkiksi vartiomisliikkeen järjestyslain nojalla asettaman järjestyksenvalvojan oikeusaseman kuvaaminen helposti ymmärrettävään muotoon osoittautui haasteelliseksi useiden viittaussäännösten vuoksi. Pelkästään JLJV:n perusmuotoisen tehtävän oi-

keusaseman selvittäminen vaati viittaussäännösten avaamista kolmen erillisen lain osalta. JLJV:n toimivaltuuksia on lisäksi täydennetty toimialueisiin ja tehtävään liittyvillä tehtäväkohtaisilla toiminta-oikeuksilla viittaamalla taas erillisiin säädöksiin (Kuvio 3).

Kuvio 3. Lainsäädäntökartoitus vartijan ja JLJV:n oikeuksista ja velvollisuuksista

Vartijan koulutuksen oppimateriaalin (Väliaikaisen vartijan koulutus - vartijan työn perusteet 2008; Vartijan koulutus - Vartijan peruskurssi 2008) tuottaa Suomen vartioliikkeitten liitto Ry. Oppikirjojen sisältö perustuu pitkälti lainsäädäntöpohjaiseen kerrontaan. Oppikirjoista ei ollut juurikaan apua kohdennettua koulutusmateriaalia tuottaessa. Vartioimisalan lainsäädäntöä ja vartioiden oikeusasemaa on tutkinut etenkin Kerttula, Huttunen & Ojala (2002) ja Kerttula (2008, 2010). Kerttula myös tarkensi pyynnöstä näkökulmiaan sähköpostihaastatteluilla (Kerttula 2009, 2011). Turvallisuusalaa yleisellä tasolla kuvaavat teokset, kuten Tikkanen ym. (2008) ja Paasonen (2008, 2009) tarkastelevat turvallisuusalaa teoriapohjalta ottamatta syvemmin kantaa käytännön työtehtäviin. Teoksia jotka keskittyisivät työn tekijän kannalta keskeisiin asioihin, kuten työturvallisuuden, käytännön toimintamallien tai ammatillisen etiikan vaikuttimiin toimeksiantajan turvallisuuden edistämiseksi löytyi heikosti. Lähimmäksi tätä katsontakantaa kirjallisuudesta pääsi Etiikka ja poliisin työ (Ellonen, Kekomäki, Raivola, Taiha & Välitalo 2000). Kirjassa kuvataan ammatillisen etiikan merkitys turvallisen ja laadullisen työn tekemiseen, mutta tarkasteltavana ammattiryhmänä toimii parityöskentelyyn tottunut poliisimies. Vartija työskentelee useammin yksin ja sen vuoksi kirjan kaikki tarkastelunäkö-

kulmat eivät suoraltaan sovellu vartiointityön kehittämiseen. Sisältöä on haastavaa peilata vartioinnin työympäristöön, jossa yksintyöskentely on arkipäivää. Kirjallisuuskatsauksen suurimpana hyötynä oli turvallisuusalan lainsäädännön kehityskaaren sisäistäminen, sekä orientaatio tuomioistuimien päätöksiin ja tapaan tulkita voimassaolevaa lainsäädäntöä. Tämä osaltaan edesauttoi tuomiolauselmiin viittaamista ja lisätiedon hankkimista tuottamassani koulutusmateriaalissa.

Aineiston kohdentamis- ja kirjoitusvaiheessa havainnoitiin vuorovaikutteisesti koulutuspäälliköitä, tuntiopettajia, kouluttajia, asiantuntijaluennoitsijoita, vartioimisliikkeiden asiantuntijoita sekä tutkintoa suorittavia opiskelijoita koulutustilaisuuksissa. Oli luonnollinen valinta toteuttaa materiaalin kokoamisprosessi jatkuvassa kanssakäymisessä ja vuorovaikutuksessa työyhteisöjen kanssa. Havainnoin oppitunneilla koulutustilaisuuden vuorovaikutteisuutta ja tein monipuolisia havaintoja sekä muistiinpanoja systemaattisen arvioijan roolissa. Lisäksi olin seuraamassa tutkintotilaisuuksien arviointikeskusteluja osallistuvan havainnoijan asemassa. Pyrin osaksi kommunikoivaa ryhmää ja tein havaintoja tutkimustilanteen vuorovaikutuksesta niin opiskelijan kuin kouluttajan näkökulmasta. Lisäksi osallistuin joihinkin arviointikeskusteluihin ainoastaan havainnoitsijan roolissa ja keskityin ennen kaikkea henkilöiden tapoihin perustella valitsemiaan toimintamalleja lainsäädännöllisestä näkökulmasta. Keskustelut olivat mielenkiintoisia ja ennen kaikkea ryhmäkeskustelutilanteissa toimin osallistuvan havainnoitsijan asemassa. Samalla kykenin keskittymään muistiinpanojen tekemiseen keskustelun avaamisen jälkeen, koska keskustelu eteni omalla painollaan asiantuntijoiden ja opiskelijoiden välillä. Havaitsin muun muassa, että keskustelujen osapuolet ovat useasti tietoisia oikeanlaisista ammattieettisistä toimintamalleista, mutta eivät aina kyenneet perustelemaan valintojaan saati toimintamallejaan suoraan tietyn lainkohdan mukaan. Samojen ongelmien noustessa esiin toistuvasti kykenin kehittämään ja laajentamaan niitä koulutusmateriaalin osa-alueita, jotka kaipasivat selkeästi syvällisempää tietopohjaa.

Hankkeen onnistumisen kannalta kolmen oppilaitoksen henkilöstön edustajat olivat oivallinen kohderyhmä havainnointiin ja haastateltavaksi, koska heidän koulutustaustansa ja kokemuspohjansa erosivat toisistaan merkittävästi. Ammatillisissa oppilaitoksissa turvallisuusalan kouluttajilta vaaditaan usean vuoden työkokemuksen lisäksi turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon hyväksytyt suorittaminen tai soveltuva korkeakoulututkinto. Havainnoidut ja haastatellut kouluttajat ovat suorittaneet turvallisuusalan korkeakoulututkintoja, liiketalouden korkeakoulututkintoja, maanpuolustuskorkeakoulututkintoja, turvallisuusalan erikoisammattitutkintoja, poliisin alipäällystötutkintoja, palopäällystötutkintoja, erityisopettajan sekä ammatillisen opettajan pätevyyskysymyksiä.

Havainnointiprosessiin kuului havainnoitujen henkilöiden kanssa käydyt vuorovaikutteiset keskustelut, joissa pohdittiin havainnoinnissa esiin nousseita tarpeita koulutusmateriaalin kirjoit-

tusprosessin suhteen. Tarvittaessa vuorovaikutusta jatkettiin koko osa-alueen käsittelyn ajan useiden henkilöiden kanssa, jotta sisältö säilyi kaikkia kohderyhmiä palvelevana. Näistä keskusteluista tein muistiinpanot, jotka toimivat tukena kirjoitusprosessin edetessä. Sekundäärisellä aineistolla oli lopullisessa tarkastelussa merkittävä vaikutus koulutusmateriaalin sisällön lopullisiin painotuksiin ja kohdentamiseen Hirsjärven ym. (2003, 196-204) oppien mukaisesti. Keskustelumuistiinpanot ja tutkimuspäiväkirjamerkinnot nousivat merkittävään asemaan kirjoitusprosessin tukena.

4.1 Aineiston analysointi

Havainnointimuistiinpanoja ja tutkimuspäiväkirjamerkintöjä kertyi useita kymmeniä sivuja, joten aineistoa piti tarkastella kokonaisvaltaisesti ja kirjata analysoitavaksi seikkoja, jotka nousivat toistuvasti esiin vuorovaikutustilanteiden pohjalta luoduista muistiinpanoista. Näin pääsin käsiksi keskeisiin ja perusteltuihin lainsäädännöllisiin ongelmallisuuksiin, joita olisi hyvä käsitellä kohdennetussa koulutusmateriaalissa.

Merkittävänä havaintona mainittakoon, ettei vartiointialan koulutuksien yhteydessä käsitellä juurikaan päiheisiin liittyvää säätelyä, vaikka päiheiden käyttöön liittyvä toiminta on lisääntyvissä määrin esillä vartijan työssä. Koulutusmateriaaliin päätettiin lisätä päihderikoksi käsittelevä luku, koska tarvetta aihealueen käsittelyyn esiintyi koulutusorganisaatioissa sekä työelämässä.

Kameravalvontaan liittyvä säätely liitettiin koulutusmateriaaliin, koska se nousi esille useassa yhteydessä ongelmallisuutensa vuoksi. Sama koskee toimialueilla tapahtuvaa valokuvaamista käsittelevää säätelyä. Kamerakännykät ovat yleistyneet viime vuosina, mutta lainsäädäntö ei ole kehittynyt samassa mittakaavassa. Havainnointiprosessin aikana useita henkilöitä mietittiin työtään tekevän vartijan kuvaaminen ja pelko materiaalin joutumisesta esimerkiksi Internetiin muiden katseltavaksi. Toimialueella oleskelevan henkilön valo- ja videokuvaamiseen puuttumiseen vaikuttaa merkittävästi muun muassa toimintaympäristö ja kuvaamisen tarkoitus. Koska aihealue koetaan maallikolle haasteelliseksi, se katsottiin tarpeelliseksi liittää osaksi koulutusmateriaalia.

Haasteelliseksi osoittautui osa-alueiden tiivistäminen mahdollisimman tiiviiksi kokonaisuudeksi ja samalla säilyttää sisältö mahdollisimman kattavana ja helppolukuisena. Useita vuosia turvallisuusalan tehtävissä toimineille kouluttajille ja esimiehille olisi riittänyt perusasioiden käsittely mahdollisimman ymmärrettävästi ja kansankielellä. Vähemmän aikaa alalla toimineet henkilöt taas toivoivat laajempaa tietopakettia ja mahdollisimman paljon lähdeviittauksia, jotta lisätiedon hankkiminen kävisi luontevammin. Koulutusmateriaali muokkaantui lopulliseen muotoonsa kun huomioi analysoidessa ja kirjoitettaessa molempien ryhmien tarpeet.

4.2 Kirjoitusprosessin kuvaus

Kirjoitusprosessi eteni jokaisen osa-alueen kohdalla vaiheittain. Laurea-ammattikorkeakoulun asettelumalliin tuotettuun koulutusmateriaaliin rajattua lainsäädäntöä syvennettiin osallistuvan ja systemaattisen havainnoinnin analysoiduilla tuloksilla. Ongelmallisissa tapauksissa aihealuetta täydennettiin asiantuntijalausunnoilla tai selvennettiin käytännön esimerkeillä. Kokonaisaineisto stilisoitiin mahdollisimman tiiviiksi siten, että luettavuus ja ymmärrettävyys kärsivät mahdollisimman vähän. Osa-alueiden luettavuutta selvennettiin kaavioilla, kuvioilla ja joissain yhteyksissä lainsäädännön määrittämällä rajanvedoilla. Myös tiettyjä visioita lopulliseen versioon tuotettavista valokuvista kirjattiin asettelumalliin. Aihealue esiteltiin työelämän arvioijille ja tekstiä muokattiin tarvittaessa heidän kehitysideoidensa mukaisesti (Kuvio 4).

Kuvio 4. Koulutusmateriaalin kirjoitusprosessin eteneminen vaiheittain

Kirjoitusprosessin aikana tuottamaani materiaalia lukivat ja kommentoivat työelämän arvioijien lisäksi useat koulutus-, vartiointi- sekä työnjohtotehtävissä toimivat henkilöt. Heidän näkemyksillään oli suuri painoarvo sisältötekstin ymmärrettävyyden ja luettavuuden kannalta. Jatkuva kommunikointi ja oikein ajoitettu ohjaus mahdollistivat hankkeen realistisen kehityksen asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Vilka & Airaksinen 2004, 48). Keskusteluissa nousi esiin monipuolisia kokemuksia ja näkökulmia oppilaitoksia, vartioimisliikkeitä ja viranomaistahoja edustavien asiantuntijoiden näkökulmista.

4.3 Koulutusmateriaalin lyhyt esittely

Kohdennetun koulutusmateriaalin johdantokappaleessa kuvataan lukijalle koulutusmateriaalin tarkoitus ja tavoitteet. Samalla kuvataan lainsäädännön tulkitsemisen ongelmallisuuksia ja peruseriaatteita. Halusin korostaa, että lakia voidaan tulkita monessa tarkoituksessa ja useasta eri näkökulmasta. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että tulkintoja on yhtä monta kuin on tulkitsijoita. Ainoastaan korkeimman oikeuden ennakkopäätöksiin mukaisia tulkintoja voidaan pitää luotettavina ja suuntaa antavia lainsäädännöllisissä tulkinta-asioissa. Jos tulkinta-ongelmaan liittyvää ennakkopäätöstä ei ole olemassa, niin turvallisuusalaa valvova viranomaisen poliisihallituksessa on oikea taho ottamaan kantaa tulkinnallisiin ongelmiin.

Toiminnan yleiset periaatteet

Tässä osiossa avataan vartiointitoiminnan yleisiä periaatteita ja niiden merkitystä toimivallan käytön yhteydessä. Vartijan ja JLJV:n toiminnan yleiset periaatteet määrittelee laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002). Verraten poliisilaissa määriteltyihin poliisin toiminnan yleisiin periaatteisiin velvoitteet ovat lähes yhtenevät (Poliisilaki 493/1995). Toiminnan yleisten periaatteiden noudattamatta jättämistä ei ole sanktioitu, mutta toimintaoikeuksien käyttöä ja perusteltavuutta voidaan peilata toiminnan yleisten periaatteiden toteutumisen kautta esimerkiksi esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä. Nämä hyvän vartioimistavan mukaiset periaatteet ohjaavat työskentelyä. Vartioimisliikkeen työntekijän tulee kunnioittaa toimeksiantajan (yhteisö tai henkilö joka tilaa vartioimispalvelua) tahtoa mutta ymmärtää, että työn tavoitteena on turvallisuuden edistäminen ja ylläpitäminen. Toimintaa ei ole tarkoituksena harjoittaa ainoastaan liiketaloudellisen arvioinnin pohjalta. (Kerttula ym. 2002, 14.)

Vartiointityö yksityisellä turvallisuusalalla

Tässä osiossa käsitellään vartiointityössä toimivallan käyttöön liittyviä vastuuasioita. Suomen perustuslain (731/1999) määritelmien mukaan julkisyhteisöllä; tarkoittaen kunnallisia ja valtiollisia elimiä on oikeus käyttää julkista valtaa, eli ryhtyä lainvoimaiseen oikeustoimeen ilman toisen osapuolen hyväksyntää. Merkittävää julkista valtaa voi käyttää ainoastaan virkavastuulla toimiva viranomaistaho (731/1999). Kirjallisuudessa vartijan ja JLJV:n tehtäviin säädetyt erityiset toimivaltuudet (joilla voidaan rajoittaa toimenpiteen kohteena olevan henkilön perusoikeuksia) käsitellään rajoitettuna julkisen vallan käyttönä. Vartiointityössä on tärkeää ymmärtää vastuun merkitys myös juridisesta näkökulmasta. Kerttulan (2008, 126) ja Paasosen (2008, 29) pohdintojen mukaan erityistä toimivaltaa käyttäessään vartija ja JLJV toimivat virkavastuun alaisina ja heihin voidaan soveltaa suomen rikoslain (39/1889) mukaisia virkarikos- ja virkavastuusäädöksiä.

Velvollisuudet

Tässä osiossa käsitellään vartiointityöhön liittyviä yleisiä ja tehtäväkohtaisia velvollisuuksia. Velvollisuudet muodostuvat usean lain mukaan ja näistä keskeiset työhön liittyvät velvoitteet käsitellään laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista. (282/2002.) Esimerkiksi pelastuslaki ja poliisilaki asettavat kansalaisille tiettyjä yleisvelvoitteita. Pelastuslaki (379/2011) määrittelee kaikkia kansalaisia koskevia yleisiä velvoitteita, kuten yleisen toimintavelvoitteen ja velvollisuuden osallistua pelastustoimintaan. Poliisilaissa (493/1995) säädetään 18-55-vuotiaan henkilön velvollisuudesta avustaa poliisia tietyissä kiireisissä virkatehtävissä päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräyksestä. Lisäksi laki yksityisistä turvallisuuspalveluista velvoittaa vartijan ja JLJV:n muun muassa ilmoittamaan poliisille tietoonsa tulleesta rikoslain 15:10 määrittämästä rikoksesta (282/2002).

Vartijan ja jokamiehen kiinniotto-oikeus

Jokamiehen ja vartijan kiinniotto-oikeus ovat sisällöltään lähes yhtenevät. Vartijan kiinniotto-oikeus käsitellään laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (282/2002) ja jokamiehen kiinniotto-oikeus puolestaan pakkokeinolaissa (450/1987). Oikeuksien ainoana eroavaisuutena on vartijalle annettu oikeus suorittaa kiinniotetulle henkilölle turvallisuustarkastus. Kiinniottoprosessin etenemistä ja erilaisia vaihtoehtoja tilanteen ratkaisemiseksi kuvataan muun muassa kaaviolla ja lainsäädäntöpohdinnalla. Kiinniotto-oikeus - osion yhteydessä pyrin selkeyttämään myös päihteisiin liittyvien rikosten rangaistavuuden nykytilaa ja asettamaan suuntaa antavat raamit esimerkiksi kiinniottoperusteiden täyttymiseen ja kiinnioton suorittamisen tarpeellisuuteen.

Kiinniotto-oikeus päihderikoksissa

Vartiointityössä törmätään useasti päihteisiin liittyviin rikoksiin ja rikkomuksiin huumausainneiden, alkoholin ja tupakoinnin suhteen. Tarve kartoittaa kiinniotto-oikeus päihderikosten osalta nousi useasti esille havainnoinnin ja haastatteluiden yhteydessä. Huumausainerikoksia säätelevä rikoslain 50. luku (39/1889) on kriminalisoinniltaan selkeä, mutta tupakka- ja alkoholilainsäädäntö on koettu haasteelliseksi. Kun tämän kehittämishankkeen työstäminen aloitettiin, voimassaoleva alkoholilainsäädäntö oli peräisin vuodelta 1994, mutta rangaistussäädökset määriteltiin vanhassa, rangaistussäädökset poisluettuna muilta osin kumotussa alkoholilaissa vuodelta 1968 (459/1968). Sen aikaisten säädösten mukaan muun muassa mietoja alkoholijuomia hallussaan pitävä alle 18-vuotias henkilö voitiin ottaa kiinni jokamiehen kiinniotto-oikeudella, koska rikoksen maksimirangaistuksena oli vankeutta. Vuoden 1968 alkoholilain rangaistussäädökset kumottiin 1.11.2009, kun rangaistussäädökset nykyaikaistettiin ja liitettiin rikoslakiin tasavallan presidentin päätöksellä. Uusissa rangaistussäädöksissä edellä mainit-

tua hallussapitoa käsitellään alkoholirikkomuksena, josta maksimiseuraamus on sakkorangastus. (Alkoholilaki 1143/1994.)

Tupakointilainsäädäntö ottaa kantaa tupakkatuotteisiin liittyviin rajoituksiin, rikoksiin ja rikkomuksiin. Laki päivitettiin nykyiseen muotoonsa 20.8.2010 ja laissa kriminalisoidaan muun muassa tupakan välittäminen alaikäiselle. Teosta maksimirangaistuksena on kaksi vuotta vankeutta. Ennen uudistamista tupakkatuotteiden välittäminen oli kiellettyä, mutta ei rangaistavaa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vartijat saati viranomaiset eivät voineet ryhtyä toimivaltansa puolesta toimenpiteisiin esimerkiksi tapauksissa, joissa täysi-ikäinen henkilö välitti tupakkatuotteita alaikäiselle lapselle. (Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 693/1976.)

Jokamiehen oikeudet ja rikoslain vastuuvapausperusteet

Keskeisimmät toimintaoikeudet vartiointiyössä koostuvat jokamiehen oikeuksista, vastuuvapausperusteista sekä työtehtävään liitetyistä erityisistä oikeuksista. Vastuuvapausperusteet määritellään rikoslaissa (39/1889). Vastuuvapausperusteista tunnetuimmat puolustusteot ovat hätävarjelu ja pakkotila. Hätävarjelu ja pakkotilan arviointi ja lain tarkoituksen ymmärtäminen liittyvät keskeisesti vartijan ja JLJV:n työhön, jotta he voivat perustellen erotella tarpeellisen ja puolusteltavana pidetyn toimivallan käytön sekä olosuhteiden tai oikeudettoman hyökkäyksen aiheuttaman puolustustalon toisistaan. Oikeudesta käyttää tarpeellisia ja puolusteltavana pidettäviä voimakeinoja sekä voimakeinojen liioittelusta määritellään myös vastuuvapausperusteissa. (39/1889.)

Pakkokeinolaki määrittää (450/1987) itseavun (oikeuden omaisuuden takaisin ottamiseen) ja jokamiehen kiinniotto-oikeuden määreet ja sisällön. Rikoslaissa määritellään vastuuvapausperusteet. Vastuuvapausperusteita ovat muun muassa hätävarjelu, pakkotila, kieltoerehdys, vastuusta vapauttavaa seikkaa koskevan erehdyksen, kieltoerehdyksen, oikeus voimakeinojen käyttöön ja rangaistusvastuun lievennyksen. (39/1889.) Tässä osiossa tarkastellaan jokamiehen oikeuksia ja vastuuvapausperusteita vartiointityön näkökulmasta ja keskitytään ennen kaikkea voimakeinojen käytön ja hätävarjelueroavaisuuteen.

Vartijan erityiset toimivaltuudet

Erityisistä toimivaltuuksista ja velvoitteista keskeisessä asemassa on laki yksityisistä turvallisuuspalveluista, joka määrittelee vartijan erityiset toimivaltuudet. Erityisiä oikeuksia on kiinniotto-oikeuden yhteydessä turvallisuustarkastuksen suorittaminen, poistamisoikeus ja oikeus voimakeinojen käyttöön. Lisäksi laki määrittelee vartijan sekä JLJV:n yleiset työvälineisiin ja

työn suorittamiseen liittyvät velvollisuudet, voimankäyttövälineet ja niiden oikeaoppiset kantamistavat. (282/2002.)

Järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja

Järjestyslain nojalla asetetun järjestyksenvalvojan toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä voidaan kutsua hajanaiseksi. Järjestyksenvalvojan tehtävät määrittelee laki järjestyksenvalvojista (533/1999). Oikeuden JLJV:n asettamiseen tietyille toimialueille ja erityisen toimintaoikeuksien rajoitukset määrittelee järjestyslaki. Järjestyslaissa asetetaan myös toimintaoikeuksien rajoitukset ja toimintaoikeuksien kokonaiskuvan muodostaminen on vaikeaa. (612/2003.) Tämän lisäksi JLJV työskentelee samojen velvoitteiden mukaisesti kuin vartioimisliikkeen vartija ja on veloitettu noudattamaan yksityisiä turvallisuuspalveluita ohjaavan lain mukaisia velvoitteita (282/2002). Koulutusmateriaalissa pyritään selkeyttämään JLJV:n toimintaoikeuksia ja toimintaoikeuksien rajoituksia käsittelevää lainsäädäntöä mahdollisimman helposti ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi.

Yleiset ja rauhalta suojatut alueet

Turvallisuusalan kasvu ja toimintaympäristöjen monipuolistuminen tapahtuu nopeasti, mutta lainsäädäntö ei ehdi kehittyä yhtä nopeasti. Vartijan oppiessa jäsentämään juridisen tietopohjan, tulisi hänen kyetä vielä soveltamaan osaamistaan käytännössä toisistaan eriävissä toimeksiannoissa ja muuttuvissa toimintaympäristöissä.

Tämän soveltamisen haasteellisuutta voidaan kuvata esimerkiksi lakitermillä myymälätarkkailu. Myymälätarkkailulla tarkoitetaan toisin sanoen myymäläympäristössä sijaitsevan toimeksiantajan omaisuuden suojaamista henkilöllisellä vartioinnilla, teknisellä valvonnalla tai muissa kuin vartijan vaatteissa tapahtuvalla rikoksenpaljastamistehtävällä. Käytännössä myymälätarkkailuksi voidaan käsittää kaikenlainen vartiointi lähikaupan myymäläetsivätoiminnasta tavaratalon, keskisuuren ostoskeskuksen tai suuren kauppakeskuksen vartiointiin. (282/2002.) Toimialueeseen saattaa kuulua niin yleisiä, kuin koti- tai julkisrauhalla suojattuja alueita. Toimintaoikeudet muuttuvat ympäristön mukaan, kun vartioimisalueeseen kuuluu alueita, jotka luokitellaan tai rinnastetaan julkisrauhan suojaamaksi alueeksi, kotirauhan suojaamaksi alueeksi, puolijulkiseksi alueeksi tai yleiseksi paikaksi.

Koulutusmateriaalissa kuvatuissa työympäristöissä vartijan tulee kyetä soveltamaan usean erinäisen lain sisältöä käytännön toimintaympäristöön. Hänen tulee kyetä perustelemaan toimenpiteidensä oikeudenmukaisuus jälkikäteen muun muassa lakivelvoitteisessa tapahtumailmoituksessa. Kohdennettuun koulutusmateriaaliin rajattiin näiden lakien keskeiset tiedot kä-

sittelyn tehtävän yhteyteen ja toimintaympäristön haasteita avattiin CASE-esimerkkien, viranomaislausuntojen sekä tuomioistuimien päätösten avulla.

Valokuvaaminen ja kameravalvonta toimialueella

Vartiointiympäristössä tapahtuvaa valokuvaamista ja kameravalvontaa säätelevät normit muodostuvat usean lain mukaisesti. Aihe nousi toistuvasti esille havainnoinnin ja haastatteluiden yhteydessä ja päätin käsitellä sen omana kappaleenaan kohdennetussa koulutusmateriaalissa. Aihealueessa avattiin kuvaamista ja kameravalvontaa käsittelevä lainsäädäntö ja alueelliset rajoitukset. Valokuvaamista säätelee ja rajoittaa rikoslaki ja kameravalvontaa säätelee muun muassa henkilötietolaki (523/1999), laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004) ja rikoslaki 39/1889. Tämän lisäksi valvova viranomainen on julkaissut aiheeseen liittyviä ohjeistuksia ja rajoituksia. Koulutusmateriaaliin koottiin näiden lakien keskeiset määritelmät, suositukset ja rajoitukset teknisellä laitteella kuvaamisen ja kuvatallenteiden muodostamien henkilörekisterien ylläpitämiseen. Osiossa otettiin kantaa muun muassa tallenteiden oikeaoppiseen käsittelyyn ja henkilörekisteriä (tallennetut kuvat ja videot) käsittelevän rekisteriselosteen laatimiseen ja sisältöön. Vartiointityössä ollaan hyvin usein tekemisissä niin kameravalvontatallenteiden käsittelyn, kuin toimialueella tapahtuvan kameravalvonnan suhteen. Tässä osiossa lain keskeiset vaatimukset ja rajoitteet kootaan selkeäksi kokonaisuudeksi lähdeviitteineen.

5 Tuotoksen arviointi

Opinnäytetyöprosessin tuloksena syntyi työelämän ja ammatillisten koulutusorganisaatioiden tarpeiden mukaan tuotettu kohdennettu koulutusmateriaali yksityisen turvallisuusalan vartiointityötä käsitteleviin koulutuksiin. Sivuja koulutusmateriaalissa on tällä hetkellä 40. Sisältöä luonnosteltiin helppolukuisemmaksi kuvien, kaavioiden ja tietoisukujen avulla. Tietosisältö luonnosteltiin mahdollisimman selkeäksi lähdeviittauksineen, jotta lisätiedon hankinta olisi lukijalle mahdollisimman helppoa. Ongelmallisuuksia avattiin pohdinnoilla ja käytäntöön sovelletuilla esimerkeillä. Opinnäytetyön loppuarviointi toteutettiin pääkaupunkiseudulla turvallisuusalaa kouluttavien organisaatioiden edustajien kanssa.

5.1 Haastattelut ja kehittämiskohteiden tunnistaminen yhteistyöyrityksissä

Arvioinnista ja ohjauksesta vastasivat koulutuspäälliköt Janne Pöysti ja Timo Hakkarainen Ami-säätiöstä (Amiedu), koulutus- ja turvallisuuspäällikkö Janne Silván Hyria Koulutus Oy:stä ja vastuukouluttaja Jussi Venäläinen Adult Education Learning - säätiöstä (AEL). Arvioijille ei ilmaistu toistensa arvioita ennen kuin he olivat suorittaneet henkilökohtaisen arviointinsa.

Ensimmäisenä koulutusmateriaalin perehtyi Jussi Venäläinen AEL:sta. Vierailin hänen työympäristössään arvioinnin merkeissä 28.9.2011. Venäläinen toimii muun muassa vartijan ammattitutkinnon vastuukouluttajana ja antoi koulutusmateriaalille kiitettävän arvosanan. Hän arvioi tuottamani koulutusmateriaalin hyvin tarpeelliseksi vartioiden opetukselle. Hän kokee syventävän materiaalin mielenkiintoiseksi ja perinteisiä opetusmateriaaleja selkeämmäksi. Hänen empiirisen tutkimuksensa perusteella useimmat opiskelijat eivät lue perinteisiä koulutusmateriaaleja koulutuksen läpäistyään ja kirjat jäävät hyllyyn pölyä keräämään. Pieni ja kompakti kirjanen on helppoa ottaa mukaan vaikka työlaukkuun ja kertailta käytännön esimerkkejä ja mielenkiintoisia tuomioistuimien päätöksiä työn ohessa. Kehitysehdotuksena hän suositti käyttämään suurempaa fonttia, kuin Laurean opinnäytetyössä käytetään, koska hänen ikäistensä on vaikeaa lukea pientä tekstiä. Venäläinen suositti esittelemään koulutusmateriaalin myös aikuiskoulutuksen laadunvarmistamisesta vastaavan ALVAR:n edustajille. (Venäläinen 2011.)

Amiedun koulutuspäälliköt Janne Pöysti ja Timo Hakkarainen käyttivät haastatelluista eniten aikaa materiaalin läpikäyntiin. He antoivat arvionsa vuorotellen 13.10.2011 Helsingin messukeskuksessa. Ensimmäisenä arvioinnin suorittanut Pöysti luki materiaalin tarkasti läpi ja antoi kiitettävästi kehittävää palautetta liittyen materiaalin julkaisuun ja asettelumalliin. Vaikka opinnäytetyönä tuotettiin ainoastaan materiaalin tekstisisältö, kirjoitin ammattilaisen kullannarvoiset neuvot talteen. Hän koki, että koulutusmateriaalin sisältö antaa lukijalle hyvin henkilökohtaista viestiä ja pyysi vielä erityisesti korostamaan sekä painottamaan muutamia ehdottoman tärkeitä lainsäädännöstä kumpuavia kieltoja, kuten kiellettyyn oman käden oikeuteen ryhtyminen. Hän oli tyytyväinen viittaustekniikkaan, mutta suositti joissain kohdissa viittaamaan lain sijasta suoraan lainsäädännön esitöihin, jotta lukija varmasti ymmärtää mitä lainsäätäjät on tietyillä sovellettavilla oikeuksilla tarkoittanut. Pöysti kokee opetusmateriaalin tarpeelliseksi uudistukseksi alan koulutuksiin. Kiitettävää palautetta tuli muun muassa esimerkeistä, kuvitus- ja kaavioluonnoksista, selkeistä toimintaoikeuksien listauksista sekä lainsäädännön päällekkäisyyksien erittelyistä. Kehitysideana hän pyysi korostamaan asioita niin, että sen varmasti ymmärtää aivan kaikki lukijat. Hän toivoi enemmän yksinkertaista ja havainnollista kerrontaa miten vartija saa työssään toimia tietyissä olosuhteissa ja mikä taas erityisesti on ehdottoman kiellettyä lainsäädännön puolesta. (Pöysti 2011.) Pöystin haastattelun loppupuolella Amiedun yritysturvallisuuden osaamiskeskuksen koulutuspäällikkö Timo Hakkarainen liittyi seuraamme. Hakkarainen luki koulutusmateriaalin hyvin tarkkaan läpi samalla pohtien, että miten alaan perehtymätön lukija ymmärtää koulutusmateriaalissa esitetyt asiat. Hän totesi materiaalin luettuaan, että "Se on ihan hyvä!" ja totesi koulutusmateriaalin tarpeelliseksi sekä hyödylliseksi alan koulutukselle. Hakkarainen uskoo, että koulutusmateriaalin avulla välittyy ajankohtaista tietoa myös vartioimisliikkeiden edustajille. (Hakkarainen 2011.)

Hyrja Koulutus Oy:n turvallisuus- ja koulutuspäällikkö Janne Silván arvioi koulutusmateriaalin Helsingin messukeskuksessa 13.10.2011. Silvánin arviointi oli kokonaisuudessaan positiivista ja hän piti ennen kaikkea koulutusmateriaalin ytimekkyydestä ja tavasta, jolla koulutusmateriaali saatiin koskettamaan lukijaa henkilökohtaisesti. Positiivista arvostelua saivat myös pohdinnat ja lainsäädännön avaaminen käytännön esimerkkien kautta. Julkaistavassa versioon hän tahtoi nykyistä enemmän ytimekkyyttä ja tietoiskuja ehdottoman kielletyistä toimintamalleista. Silván kokee kohdennetun koulutusmateriaalin erittäin hyödylliseksi aikuiskoulutuksen lisäksi nuorisoasteen koulutuksissa ja etenkin Hyria Koulutus Oy:n turvallisuuslukion ope- tuksessa. (Silván 2011.)

5.2 Opinnäytetyöprosessin yhteenveto ja pohdinta

Koen että työelämän kanssa yhteistyössä tuottamani kohdennettu koulutusmateriaali sai positiivisen vastaanoton sekä arvostelun oppilaitoksien edustajilta. Koen myös saavuttaneeni opinnäytetyölle asetetut tavoitteet, eli kykenin tuottamaan laadukkaan kohdennetun koulutusmateriaalin. Ohjaukseen ja arviointiin osallistuneet tahot kokevat materiaalin selkeästi hyödylliseksi turvallisuusalan koulutuksen kehittymiselle. Koulutusmateriaali luokiteltiin tyy- piltään edelläkävijäksi, koska se on arvioijien kokemusten perusteella ensimmäinen laatuaan, kun materiaali julkaistaan julkiseen levitykseen. Opetusmateriaaliin koottu tieto uskotaan tuovan muutosta ja tukea oppimisprosessiin sekä selkeyttä vartiointialalla työskentelevien oikeusasemaan.

Hankeprosessi on ollut asiantuntemukseni kehittymisen kannalta monipuolinen ja opettavai- nen. Asiantuntemukseni on kehittynyt hankkeen myötä niin lainsäädännön kuin opetusmetodi- en saralla. Kehittämishanke on ylittänyt henkilökohtaiselle oppimisprosessille asetetut tavoit- teet ja hankkeen aikana kehittyneestä osaamisesta on ollut merkittävästi hyötyä ammatillisen kasvun ja urakehityksen kannalta. Koulutusmateriaalin sisältöä rajattiin kirjoitusprosessin ai- kana, jotta keskeiset tiedot saatiin tiivistettyä oppimista tukevaksi tietopaketiiksi. Hankkeen tiimoilta nousi esiin monipuolista ja yllättävää lakiteknistä tietoa sekä tulkintoja, joista osa tuottamisprosessiin osallistuneista henkilöistä ei ollut lainkaan tietoisia. Prosessi itsessään laajensi haastateltujen opetustoimen edustajien tietovarantoa ja he kokevat koulutusmateri- aalin hyödylliseksi. Samalla hankkeeseen osallistuneiden kouluttajien lainsäädännöllinen osaaminen ja katsontakanta on laajentunut. Myös joitakin erheellisiä koulutusmetodeja saa- tiin kehitettyä ja nykyaikaistettua prosessin edetessä. Hankkeeseen osallistuneiden asiantun- tijoiden ja alan työntekijöiden työpanos on ollut merkittävä vaikuttaja lopputuloksien kannal- ta.

Opinnäytetyö muokkautui lopulliseen muotoonsa opinnäyteprosessin edetessä. Prosessi osoit- tautui kaikkine haasteineen vaativaksi ja kuormittavaksi, jonka vuoksi oma jaksamiseni ja mo-

tivaatio oli koetuksella useampaan otteeseen. Ryhdyin erittäin kunnianhimoiseen ja haasteelliseen projektiin, joka on vienyt aikaa ja koetellut uskoa. Nyt kun laaja hanke on saatu raportointipisteeseen, tunnen suurta helpotusta ja myös aitoa ylpeyttä projektin loppuun viemisestä. Lopullinen versio kohdennetusta koulutusmateriaalista on tiukasta rajaamisesta huolimatta hioutunut merkittävästi monipuolisemmaksi, kuin alun perin oli suunniteltu.

Menetelmäkritiikki

Valitut työskentelymenetelmät palvelivat kehittämishankkeen etenemistä ja soveltuivat kohdennetun koulutusmateriaalin tuottamiseen. Prosessin alkuvaiheessa ohjauksen puute hidasti prosessia. Tavoitteelliseen ohjauksen puute hankaloitti muun muassa primääriaineiston rajaamista oleellisesti. Alan kehityksestä aidosti kiinnostuneet turvallisuusalan kouluttajat, esimiehet ja työntekijät asettuivat lopulta merkittävään asemaan primääriaineiston kokoamisen suhteen. He pohtivat kanssani opetusteknillisesti haastavia asioita, hankkivat tietoa omen verkostojensa välityksellä ja käyttivät omaa vapaa-aikaansa tukeakseen kehittämishanketani. Varsinaisesti prosessi saatiin kunnolla käynnistymään kun yhteistyötä laajennettiin muihin oppilaitoksiin. Jatkuvalle vuoropuhelulle kohdennetun koulutusmateriaalin yleiset tarpeet nousivat nopeasti esiin ja aineisto saatiin rajattua.

Lisäksi primääriaineiston luonnollinen kehitys, eli usean lain ajanmukaistaminen osui harmillisesti opinnäytetyöprosessini ajalle ja ajoivat osaltaan myös kyseisten aihealueiden sekundäärisen aineiston uuteen tarkasteluun. Kirjallisuuskatsauksen ongelmaksi nousi vartiointialan työskentelyä käsittelevän kirjallisuuden vähäisyys. Alaa käsittelevät julkaisut olisivat tukeet paremmin perinteisen, eli yleisen tason koulutusmateriaalin laatimista, mutta kohdennettuun koulutusmateriaaliin niistä ei ollut merkittävästi tukea. Juridisiin pohdintoihin perustuvat kirjat tuntuivat herättävän enemmän kysymyksiä kuin antoivat vastauksia käytännön toimivaltakysymysten osalta. Kirjoissa esiintyi myös selkeitä ristiriitaisuuksia valvovan viranomaisen linjausten ja alan yleisien toimintamallien suhteen.

5.3 Koulutusmateriaalin julkaisu ja jatkohaasteet

Kohdennetun koulutusmateriaalin tuottamisprosessi on tekstiosuudeltaan valmis ja prosessin eteneminen raportoidaan opinnäytetyönä. Tekstiä tullaan tarkastelemaan ja muokkaamaan työelämän tarpeiden mukaiseksi myös jatkossa. Seuraava vaihe materiaalin julkaisuprosessissa on yhteistyöorganisaation ja julkaisukanavan valitseminen. Levityskanavan selvittyä ryhdytään suunnittelemaan materiaalin kuvitusta ja graafista ilmettä julkaisutoimintaan perehtyneen ammattilaisen avustuksella. Ensijaisena tavoitteena on julkaista materiaali koko yksityisen turvallisuusalan saataville esimerkiksi turvallisuusalalla vaikuttavan liiton tai järjestön välityksellä. Toissijaisena vaihtoehtona on materiaalin julkaisu turvallisuusalaa kouluttavan

koulutuskeskuksen tai vartiointiliikkeen välityksellä. Uskon, että koulutusmateriaali palvelee parhaiten turvallisuusalaa vartiointialan koulutuksien perinteisten koulutusmateriaalien tukena tai integroituna jo käytössä oleviin koulutusmateriaaleihin.

Jatkohaasteena on kehittää samankaltainen kohdennettu koulutusmateriaali tästä opinnäytetyöstä poisrajatusta järjestyksenvallolain (533/1999) mukaisien järjestyksenvallojien oikeuksista ja velvollisuuksista. Mahdollisuutena on liittää osio kehittämäni julkaistavaan koulutusmateriaaliin tässä vaiheessa prosessia tai vaihtoehtoisesti kehittää järjestyksenvallontaa sivuava koulutusmateriaali omana kehittämishankkeenaan. Tämäkin asia selkiytynee julkaisukanavan vahvistuttua.

Tulevaisuuden haasteena on turvallisuusalan lainsäädäntöhankkeen kokonaisuudistuksen toisen vaiheen keskeisien muutoksien kokoaminen kohdennetuksi koulutusmateriaaliksi. Kehittämishanke olisi hyvä aloittaa koulutusorganisaatioiden ja vartiointiliikkeiden yhteistyöllä ja toteuttaa osittain tai kokonaisuudessaan esimerkiksi opinnäytetyönä.

Lähteet

Alkoholilaki 26.7.1968/459 (kumottu).

Alkoholilaki 8.12.1994/1143.

Asetus vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta 1.10.2002/780.

Bought, J. & Frände, D. 2008. Suomen rikosoikeus. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 17/2008.

Ellonen, E., Kekomäki, K., Raivola, P., Taiha, H. & Väliatalo, T. 2000. Etiikka ja poliisin työ. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat.

Filander, K. 2006. Työ, koulutus ja katoavat ammatti-identiteetit. Teoksessa Mäkinen, J., Olkinuora, E., Rinne, R. & Suikkanen S. (Toim.) 2006. Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 43-45.

George, B & Button M. 2000. Private Security. Leicester: Perpetuity Press.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yksityisistä turvallisuuspalveluista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi HE 69/2001.

Hallintolaki 6.6.2003/434.

Heinämäki, A-K. 2009. Yksityinen turvallisuusala turvallisuuspalveluiden tuottajana. Poliisin ylijohdon julkaisusarja 8/2009. Helsinki: Sisäasiainministeriön julkaisuja.

Hellström, M. 2008. Sata sanaa opetuksesta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hemmo, M. 2005. Sopimusoikeus 3. Helsinki: Talentum.

Henkilötietolaki 22.4.1999/523.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 6.-9. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi, S. (Toim.) 1982. Kasvatustieteen käsitteistö. Helsinki: Otava.

Ilmailulaki 22.12.2009/1194.

Järjestyslaki 27.6.2003/612.

Kaarnalehto, A. & Piiparinen, J. 2002 (Päivitetty 1.6.2008 Aarnio-Närhi, H. & Bourdache, K.). Väliaikaisen vartijan koulutus - Vartijan työn perusteet. Helsinki: Suomen vartioliikkeitten liitto Ry.

Kaarnalehto, A. & Piiparinen, J. 2002 (Päivitetty 1.6.2008 Aarnio-Närhi, H. & Bourdache, K.). Vartijan koulutus - Vartijan peruskurssi. Helsinki: Suomen vartioliikkeitten liitto Ry.

Kajanto, A. & Tuomisto, J. (Toim). 2001. Elinikäinen oppiminen. 10. painos. Helsinki: BJT kirjastopalvelu.

Kerttula, T., Huttunen, M. & Ojala, J. 2008. Vartijan ja järjestyksenvalvojan oikeusasema. Helsinki: Edita Prima.

Kerttula, T. 2002. Vartijan perustietoa. Helsinki: Opetushallitus.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631.

Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta 11.6.2004/495.

Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta 11.5.1979/469.

Laki järjestyksenvalvojista 22.4.1999/533.

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13.8.1976/693.

Laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa 3.12.1999/1121.

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 12.4.2002/282.

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004/759.

Leskinen, R., Talka, A. & Pohjonen, P. 1997. Ammatillisen aikuiskoulutuksen vaiheet. Pika-koulutuksesta aikuiskoulutuskeskuksiin. Jyväskylä: Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten liitto Ry.

Paasonen, J. 2008. Yksityisen turvallisuusalan sääntely. Helsinki: Tietosanoma.

Paasonen, J. 2009. Vartijan korttikoulutukset. Helsinki: Tietosanoma.

Pakkokeinolaki 30.4.1987/450.

Pelastuslaki 29.4.2011/379.

Poliisihallitus. 2010. Yksityistä turvallisuusalaa koskeva lainsäädäntö kaippa yhdenmukaistamista ja selkiyttämistä. Helsinki: Poliisihallitus. Viitattu 10.12.2010.
<http://www.poliisi.fi/newslis/pbic/2010020901hallitus1>

Poliisilaki 7.4.1995/493.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sisäasiainministeriön asetus vartijan voimankäyttökoulutuksesta ja voimankäyttökouluttajan koulutuksesta 15.12.2010/1121.

Sisäasiainministeriön asetus vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta 6.9.2002/780.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tikkanen, S., Aapio, L., Kaarnalehto, A., Kammonen, L., Laitinen, J., Mikkonen, J. & Pisto, M. 2008. Ammattina turvallisuus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Turvallisuusalan perustutkinto. 2010. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Opetushallitus.

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto. 2003. Näyttötutkinnon perusteet. Opetushallitus.

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738.

Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2000. Didaktiikan perusteet. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.

Valtioneuvoston asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista 19.6.2002/534.

Vanttaja, M. & Järvinen, T. 2006. Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Mäkinen, J., Olkinuora, E., Rinne, R. & Suikkanen S. (Toim.) 2006. Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 37-40.

Vartijan ammattitutkinto. 2006. Näyttötutkinnon perusteet. Opetushallitus.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. 2. painos. Helsinki: Tammi.

Yksityiseen turvallisuusalaan liittyvä lainsäädäntö. 2003. 2. painos. Helsinki: Sisäasiainministeriön julkaisu.

Julkaisemattomat lähteet:

Aho, P. Poliisiylitarkastajan henkilökohtainen tiedoksianto 24.6.2009. Turvallisuusalan valvontayksikkö, Poliisihallitus. Mikkeli.

Halonen, H. 2011. Vartiointityön opetussisällöt turvallisuusalan perustutkinnossa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea Leppävaara. Espoo. Opinnäytetyö.

Halonen, H. 2011. Kouluttajan henkilökohtainen tiedoksianto 1.9.2011. Luksia, Nummela.

Kankkunen, J. 2009. Komisarion henkilökohtainen tiedoksianto 6.7.2009. Turvallisuusalan valvontayksikkö, Poliisihallitus. Mikkeli.

Kerttula, T. 2009. Lehtorin henkilökohtainen tiedoksianto 24.6.2009. Helsinki.

Kerttula, T. 2010. Vartijat ja järjestyksenvalvojat julkisen vallan käyttäjinä. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Yliopistollinen väitöskirja.

Kerttula, T. 2011. Ylitarkastajan sähköpostihaastattelu 9.11.2011. Sisäasiainministeriön poliisihallitus. Helsinki.

Kouluttajien havainnointi 1.2.2010-30.5.2011. Hyria Koulutus Oy, Amiedu ja AEL.

Hakkarainen, T. 2011. Koulutuspäällikön haastattelu 13.10.2011 Amiedu, Helsinki.

Pöysti, J. 2011. Koulutuspäällikön haastattelu 13.10.2011. Amiedu, Helsinki.

Silván, J. 2011. Koulutuspäällikön haastattelu 13.10.2011. Hyria Koulutus Oy, Helsinki.

Venäläinen, J. 2011. Vastuukouluttajan haastattelu 28.9.2011. AEL, Helsinki.

Kuviot

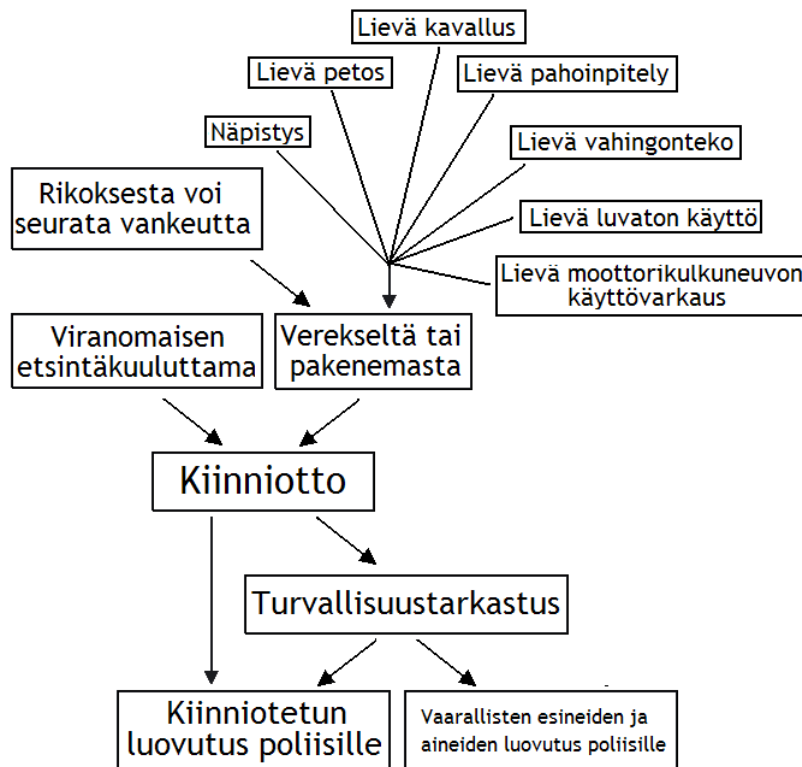
Kuvio 1. Laadukkaan koulutusmateriaalin tarve-, aineisto- ja menetelmäluonnos	9
Kuvio 2. Opinnäytetyöprosessin eteneminen vaiheittain.	14
Kuvio 3. Lainsäädäntökartoitus vartijan ja JLJV:n oikeuksista ja velvollisuuksista	23
Kuvio 4. Koulutusmateriaalin kirjoitusprosessin eteneminen vaiheittain.....	26

Liite 1. Kohdennetun koulutusmateriaalin sisällysluettelo

1	Lukijalle	3
2	Toiminnan yleiset periaatteet	5
3	Vartiointityö yksityisellä turvallisuusalalla	6
4	Velvollisuudet vartiointityössä	6
	4.1 Työtehtävään liittyvät velvollisuudet	6
	4.2 Yleisiä velvollisuuksia	8
5	Jokamiehen ja vartijan kiinniotto-oikeus	9
6	Kiinniotto-oikeus päihderikoksissa	12
7	Jokamiehen oikeudet ja rikoslain vastuuvapausperusteet	13
	7.1 Itseapu	14
	7.2 Hätävarjelu	15
	7.3 Pakkotila	16
8	Vartijan erityiset toimivaltuudet	18
	8.1 Turvallisuustarkastus	18
	8.2 Vartijan poistamisoikeus	20
	8.3 Pääsyn estäminen vartioimisalueelle	24
	8.4 Oikeus voimakeinojen käyttöön	25
9	Järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja	26
	9.1 Poistamisoikeus	27
	9.2 Kiinniotto-oikeus ja henkilön tarkastaminen	28
	9.3 Voimakeinojen käyttö	29
	9.4 JLJV:n toimivallan rajoitukset	29
10	Yleiset ja rauhalla suojatut alueet	30
	10.1 Yleinen alue	31
	10.2 Kotirauhan suojaama alue	31
	10.3 Julkisrauhan suojaama alue	32
11	Kuvaaminen vartiointikohteessa	33
	11.1 Kameravalvonta	33
	11.2 Videotallenteiden käsittely	34
	11.3 Valokuvaaminen vartioimisalueella	34
12	Käsitteitä	35
	Lähteet	38

Liite 2. Esimerkkikappale koulutusmateriaalin sisällöstä

5 Jokamiehen ja vartijan kiinniotto-oikeus

Kuvio: Kiinniottotilanteen eteneminen

Jokamiehen kiinniotto-oikeus (Pakkokeinolaki 450/1987 1:1) ja vartijan kiinniotto-oikeus (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 282/2002 2:28) ovat sisällöltään yhteneväiset. Poikkeuksena on vartijalle suotu oikeus suorittaa turvallisuustarkastus kiinniottamalleen henkilölle.

Jokaisella on oikeus ottaa kiinni **verekseltään tai pakenemasta** tavattu rikosentekijä, jos rikoksesta voi seurata **vankeutta**, henkilö on viranomaisen **etsintäkuuluttama** tai jos teko on jokin seuraavista lievistä, maksimissaan sakkorangeistukseen johtavista rikoksista:

- Näpistys
- Lievä petos
- Lievä kavallus
- Lievä pahoinpitely
- Lievä vahingonteko
- Lievä luvaton käyttö
- Lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus (PKL 450/1987 1:1)

Verekseltään: Rikoksen tekijä tavoitetaan **teon aikana** tai **välittömästi rikollisen teon jälkeeseen** näköyhteyden katkeamatta. Esimerkiksi näpistelijän kiinniottaminen välittömästi myymälän kassalinjan ohittamisen jälkeen tapahtuu verekseltään.

Pakenemasta: Silminnäköjältä saatujen tuntomerkkien perusteella hetkellisen takaa-ajon jälkeen suoritettu kiinniotto tai kun avustetaan verekseltä tapahtuman nähnyttä henkilöä ottamaan kiinni rikoksentekijä.

Kiinniotto-oikeutta ei ole jos henkilö kykenee poistumaan rikospaikalta ja hänet havaitaan tunteja myöhemmin tai seuraavana päivänä, koska rikoksentekijää ei ole tavattu verekseltään tai pakenemasta. Jos kiinnioton edellytykset eivät täyty, tulee toimenpiteen suorittaminen jättää viranomaiselle. (PKL 1:1.)

Kiinnioton jälkeen, henkilö on aina luovutettava poliisille (PKL 1:1 & LYTP 2:28). Tästä laki ei anna erivapauksia. Jos poliisi tai hätäkeskuslaitos kiireeseen tai vastaavaan syyhyn vedoten kehottaa kiinniottajaa päästämään kiinniotetun vapaaksi, tulee kiinniottajan muistaa, että vastuu henkilöstä kiinnioton jälkeen on hänellä itsellään tilanteen päättymiseen saakka. Kiinniottajan on myös mahdotonta varmistaa puhelinsoiton perusteella, että ohjeen antaja on varmasti poliisimies. Tämänkaltaisissa tapauksissa voidaan harkita pyytämään poliisipartiota käymään paikalla antamassa täsmällisen ohjeen vapautensa menettäneen vapauttamiseksi kiinniottajan oikeusturvan varmistamiseksi.

Kuva: Sijoittuminen ja oman poistumisreitien varmistaminen kiinniottotilanteessa.

Pohdinta rikosperusteisesta kiinniotto-oikeudesta käytännössä

Kirjallisuudessa on tarkasteltu jokamiehen kiinniotto-oikeutta rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolisissa tapauksissa. Rikosoikeudellisen vastuun ulkopuolelle jää alle 15-vuotiaan tai syntyneen henkilön, sekä hätävarjeluna tai pakkotilassa tapahtuneen rikoksen tekijän kiinniottaminen. Boucht & Frände (2008, 103) katsovat kiinniotto-oikeuden poistuvan, jos henkilön rikosoikeudellinen vastuu ei täyty. Myös Kerttulan (2008, 64) tulkinnan mukaan vartijan tulisi pidättäytyä kiinniotosta näissä tapauksissa ja turvautua esimerkiksi varkausrikoksissa itseavun käyttöön henkilön hallussa oikeudettomasti olevan omaisuuden pois ottamiseksi.

Mutta voidaanko katsoa jokamiehen ilman suurempaa kokemusta tai vartijan saamansa kokemuksen ja lyhyen koulutuksen perusteella olevan kykeneväinen, saati oikea taho arvioimaan henkilön ikää tai syntyneisyyttä tehdessään nopeaa päätöstä kiinniotosta? Kiinnioton suorittamisen jälkeen henkilö tulee kuitenkin luovuttaa poliisille, vaikka hän olisi alle 15-vuotias tai syntyneen. Vartijalla ei ole myöskään oikeutta vaatia nähtäväksi henkilöllisyystodistusta iän toteamiseksi. Kiinniotettua ei liiemmin saa vapauttaa kiinnioton jälkeen, vaikka rikosoikeudelliset vastuuvaatimukset eivät jälkitarkastelussa täyty ja hänet tulee luovuttaa poliisille LYTP:n vaatimusten mukaan.

Asiaan kysyttiin mielipidettä poliisihallituksen turvallisuusalan valvontaa ohjaavalta taholta. Valvovan viranomaisen edustaja tulkitsee lakia yleisen edun mukaisesti ja katsoo, että kyseessä on oikeus ottaa kiinni rikoksen tekijä. Syntyneisyyden tai iän punnitseminen on virkavallan ja tuomioistuimen tehtävä, ei vartijan tai jokamiehen. Luonnollisesti ammattietiikka ja mallisjärki ovat omiaan ohjaamaan tilanteen etenemistä ja selkeästi alle 15-vuotiaan kohdalla voidaan olla suorittamatta kiinniottoa. Valvontayksikön näkemyksen mukaan henkilö voi syyllistyä rikokseen tai joutua korvausvastuuseen, vaikka häntä ei myöhemmän tarkastelun perusteella teosta rangaistaisi iän tai muun vastuusta vapauttavan seikan vuoksi. Velvollisuus rikollisen teon aiheuttaman vahingon korvaamiseen säilyy, vaikka henkilöä ei edellä mainituista seikoista johtuen rangaista. Sama koskee rikoslain 4 luvun vastuuvapausperusteita. Vastuuvapausperusteet, eli tässä yhteydessä hätävarjelu ja pakkotila nousevat esille mahdollisessa tapauksen jälkiselvittelyssä viranomaisten tutkimusten yhteydessä. Esimerkiksi kahden henkilön tappelua keskeyttämään menevän vartijan ei välttämättä ole mahdollista selvittää kumpi tekijöistä on syyllistynyt vuorollaan oikeudettomaan hyökkäykseen tai kumpi tappelijoista puolustaa oikeuksiaan hätävarjelun keinoin. Vartijalla on oikeus toisen tai molempien henkilöiden kiinniottoon väkivaltarikoksen tunnusmerkistön täytyessä. (Aho 2009.) Kiinnioton suorittanut henkilö voi mahdollisesti vedota jälkitarkastelussa itse rikoslain vastuuvapausperusteissa eriteltyyn kieltoerehdykseen, tunnusmerkistöerehdykseen tai seikkaerehdykseen jos hän on ottanut kiinni henkilön, jonka rikosoikeudellinen vastuu ei täyty asiaa jälkepäin tarkasteltaessa. (RL:4:1-3)

Liite 3. Poliisihallituksen tiedote 9.2.2010.

Yksityistä turvallisuusalaa koskeva lainsäädäntö kaipaa yhdenmukaistamista ja selkiyttämistä

09.02.2010
Poliisihallitus

Yksityinen turvallisuusala tarjoaa nykyisin entistä enemmän ja pitkälle erikoistuneita palveluja. Ala on ollut voimakkaassa kasvussa 1980-luvulta saakka. Sen rooliin ja kehitysnäkyymiin vaikuttavat väestörakenteen muutokset, teknologinen kehitys, turvallisuusviranomaisten resurssit, muutokset rikollisuudessa sekä kansainvälinen lainsäädäntö.

Sisäasiainministeriössä on käynnissä yksityistä turvallisuusalaa koskevan lainsäädännön uudistamishanke. Osana lainsäädäntöhanketta tehtiin Poliisiammattikorkeakoulussa yksityistä turvallisuusalaa koskeva selvitystyö *Yksityinen turvallisuusala turvallisuuspalveluiden tuottajana*.

Tutkija Anna-Kaisa Heinämäen selvityksessä hahmotettiin yksityisen turvallisuusalan nykytilaa, toimintaympäristöä sekä kartoitettiin yksityistä turvallisuusalaa koskevia kansalaismielipiteitä. Selvityksessä pääpaino oli vartioimisliiketoiminnan, järjestyksenvälvoijatoiminnan, turvasuojaustoiminnan ja turvatarkastustoiminnan tarkastelussa.

Yksityisen turvallisuusalan nykyinen lainsäädäntö on epä johdonmukainen ja sirpaleinen

Tarve yksityistä turvallisuusalaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi johtuu alaa koskevan lainsäädännön epä johdonmukaisuuksista sekä sirpaleisuudesta.

- Yksityisistä turvallisuuspalveluista säädetään useassa eri laissa, joka on aiheuttanut epäselvyyttä ja tulkintaristiriitoja lakien välillä. Myös yksityisen turvallisuusalan tehtävät, toimijoiden toimivaltuudet sekä koulutusvaatimukset kaipaavat täsmennystä, tutkija Anna-Kaisa Heinämäki toteaa.

Hänen mukaansa myös viranomaisvalvonta ja alan tilastollisen tietopohjan laajentaminen ovat tärkeitä kehittämisen kohteita.

Koulutusjärjestelmän laatu sekä lainsäädännön selkeyttäminen nousivat kansalaispalautteessa esille

Selvitystä varten toteutettiin 600 henkilölle osoitettu mielipidekysely yksityisestä turvallisuusalasta ja sen kehittymismahdollisuuksista sekä oikeusministeriön internet-sivuilla alaan liittyvä kansalaiskeskustelu.

- Vastaajat suhtautuivat melko myönteisesti yksityisen turvallisuusalan kehittymiseen ja yksityisen turvallisuusalan rooli esimerkiksi erilaisissa järjestyksenpitotehtävien suorittamisessa arvioidaan hyväksi. Perinteiset poliisin tehtävät, kuten rikosilmoitusten laatiminen, sakkojen antaminen ja koti- ja ryöstöhälytysten hoitaminen, ovat kuitenkin tehtäviä, jotka vastaajat arvioivat kuuluvan edelleen yksinomaan poliisin tehtäväksi.

- Kansalaispalautteessa nousi esiin huoli yksityisen turvallisuusalan koulutusjärjestelmän toimivuudesta, laadusta ja kyvystä vastata alan tarpeisiin. Myös alan päällekkäinen sääntely oli toinen teema, joka nousi vastauksissa esille. Vastaajat peräänkuuluttivat selkeämpää ammattinimikkeistöä ja lainsäädäntöä, jolloin toimivaltuudet ja tehtävät olisivat yksiselitteisempiä ja yhdenmukaisempia, Heinämäki sanoo.